הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר זמנים

לחם משנה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-יום-טוב/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ד 6
הלכה ה 7
הלכה ט 8
הלכה יד 8
הלכה טו 9
הלכה יז 10
הלכה יח 10
הלכה כ 10
הלכה כב 11
הלכה כד 11
פרק ב 12
הלכה א 12
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ו 13
הלכה ז 13
הלכה ט 14
הלכה י 14
הלכה יא 14
הלכה יב 14
הלכה יד 15
הלכה טז 16
הלכה יח 16
פרק ג 16
הלכה א 16
הלכה ג 17
הלכה ה 18
הלכה ז 18
הלכה י 18
הלכה יא 18
הלכה יב 19
הלכה יג 22
הלכה יד 22
הלכה יז 22
פרק ד 23
הלכה א 23
הלכה ב 23
הלכה ג 24
הלכה ו 24
הלכה ח 24
הלכה ט 25
הלכה י 26
הלכה יא 26
הלכה יב 26
הלכה טו 27
הלכה יח 27
הלכה כ 27
הלכה כא 27
הלכה כו 27
פרק ה 28
הלכה ג 28
הלכה ד 28
הלכה ה 28
הלכה ט 29
הלכה י 29
הלכה טו 30
פרק ו 30
הלכה ב 30
הלכה ה 30
הלכה ו 31

הלכה ח 31
הלכה ט 31
הלכה י 31
הלכה יד 32
הלכה יח 32
הלכה כג 32
פרק ז 33
הלכה א 33
הלכה ד 34
הלכה ו 34
הלכה י 35
הלכה יג 35
הלכה טז 36
הלכה יט 37
הלכה כ 38
הלכה כב 38
פרק ח 39
הלכה ג 39
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה י 40
הלכה יג 41
הלכה יז 41
הלכה יט 41
הלכה כ 41
הלכה כא 42

פרק א

הלכה א

ששת ימים האלו שאסרן הכתוב בעשיית מלאכה וכו' ושביתת כלן שוה וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל ומדברי רבינו דבכל מלאכת עבודה וכו' ופירש דבריו הרב מוהר"ר לוי ן' חביב בפסקיו (דף פ"ב) שדקדק כן הרה"מ ז"ל ממה שכתב הרב כל השובת ממלאכת עבודה (באחד מהן) הרי קיים מצות עשה ואם אמת הדבר שבכלל מלאכת עבודה אוכל נפש איך קיים מ"ע גם מה צריך להאריך ולומר כל השובת ממלאכת עבודה היה לו לומר כל השובת ממלאכה וכו' ע"ש. ויש לתמוה על דברי ה"ה ז"ל טובא דאיך כתב דבראשון ושביעי של פסח שהוצרך להביא קרא דאך אשר יאכל משום שנאמר בהם כל מלאכה דבלאו הכי הרי נכתב בהם בפרשת אמור מלאכת עבודה. ואם כן אין במשמע מלאכת עבודה אלא שאר מלאכות חוץ ממלאכת אוכל נפש, וכי תימא דאע"פ כן הוי מצי למטעי כיון שנכתב בפרשת בא אל פרעה כל מלאכה. מ"מ קשה דא"כ לשתוק בפרשת אמור מעבודה אלא ודאי מדקאמר עבודה משמע דאתא למעוטי אוכל נפש. ויש לומר דאי לאו קרא דאך אשר יאכל לכל נפש הוה אמינא דכל מלאכה במשמע אפילו אוכל נפש וקרא דכתיב בראשון ושביעי של פסח מלאכת עבודה אתא לומר אפילו מלאכות החשובות לכם עבודה וחסרון כיס כמו דבר האבד שדרשו בת"כ וכתבו רש"י ז"ל בפירוש החומש והוה אמינא אפילו אוכל נפש במשמע לקיים הכתוב שאמר כל מלאכת ומלאכת עבודה איצטרך להך אבל השתא גלי לן קרא דאוכל נפש מותר ומלאכת עבודה אתי כפשטו דלא הוי אוכל נפש וכן דרשא דחסרון כיס דרשינן הך דרשא משום דממשמעותיה דקרא נפקא לן הכי כמו שכתב רש"י ז"ל מלאכות החשובות לכם עבודה ואע"ג דאתא למעוטי אוכל נפש מ"מ איכא למדרש הך דרשא ממשמעות הכתוב ואם תאמר לישתוק קרא מאשר יאכל לכל נפש וכו' ולימא בפרשת בא אל פרעה כל מלאכת עבודה לא יעשה בהם וכו' הא לא קשיא דע"כ איצטריך קרא דאך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם למדרש לכם ולא לכלבים כדדרשינן לקמן. עוד יש לתמוה על מה שתמה מהר"ר לוי ז"ל בפסקיו על ה"ה ז"ל, דאם כוונתו לדייק מלשון רבינו ז"ל שכתב כל השובת ממלאכת עבודה. יראה לומר שלא דקדק כך ה"ה ז"ל מדברי רבינו ז"ל דאפשר דלא קפיד בלישניה ולישנא דקרא נקט אלא משום דקשיא דתינח דהביא ראיה הרב לראשון ושביעי מקרא דאך אשר יאכל אבל לשאר ימים טובים מאי איכא למימר וכי תימא ליגמר מראשון ושביעי לא היא דאדרבה כל היכא דאפשר לקיומי לאו דכל מלאכת עבודה לא תעשו

מקיימין ויש לנו לומר דכל מלאכה במשמע אפילו אוכל נפש ושאני התם בראשון ושביעי דגלי קרא לכך כתב דבמלאכת עבודה לא משמע אוכל נפש:

הלכה ד

כל מלאכה שחייבים עליה בשבת וכו'. נראה דכוונת ה"ה ז"ל שהוקשה לו בדברי רבינו דמשמע מדבריו דאפילו בבנייה ואריגה אם עשה לצורך אכילה מותר שכך כתב כל מלאכה וכו' אם עשה שלא לצורך משמע דאם עשאה לצורך מותר אפילו בנייה ואריגה וזה א"א שהרי הוא כתב למטה שכל שאין בה צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה משמע אפי' עשאה לצורך וכ"כ למעלה וכל העושה באחד מהן מלאכה שאינה לצורך אכילה כגון שבנה וכו'. לכך תירץ דלשון רבינו ז"ל כמו הפוך וכונתו לומר כל מלאכה שאינה לצורך אכילה שעשה אותה ביו"ט לוקה כיון שעיקרה אינה לצורך אע"פ שעשאה לצורך אכילה חוץ מההוצאה וההבערה שאפילו שעשאם שלא לצורך מותר ולזה הוקשה לו מאי שנא הוצאה והבערה מכתיבה ואריגה וכי היכי דכתיבה ואריגה אפילו לצורך אכילה אסור כן היה לנו לאסור בהוצאה והבערה ותירץ בהוצאה לפי שהיא כאוכל ומשקה וכו'. כך הוא פשטן של דברי ה"ה ז"ל ויש לתמוה בדבריו חדא דנראה מדבריו דטפי יש לנו להתיר בשחיטה ואפייה מבהוצאה והבערה שהרי הוצרך לבקש שם טעם ואם כן איך אמרו בגמרא בביצה (דף י"ב) גבי השוחט עולת נדבה לוקה דאמר לך מני ב"ש דאמר לא אמרינן מתוך וכו' הא אפילו כב"ש לא אתי דאפושי מחלוקת בין ב"ש לב"ה לא מפשינן ועד כאן לא פליגי ב"ש עלייהו דב"ה אלא בהוצאה דאפילו לצורך אכילה יש לנו להתיר בדוחק ומשום הכי לא אמרינן מתוך אבל בשחיטה ואפייה לא. ועוד קשה דאיך כתב בהבערה דנפקא לן מיתורא דביום השבת דא"כ איך דרשינן בפ"ק דיבמות (דף ו':) מהאי קרא דלא תבערו וכו' לר"י ללאו ולר"נ לחלק משום יתורא דקרא דכן אמרו שם מה ת"ל וכו' הא אצטריך קרא להתיר ביו"ט הבערה ולומר דוקא ביום השבת לא תבערו אבל ביו"ט מותר ואמאי כוליה קרא להכי הוא דאתא. ועוד קשה דכיון דדרשינן היתר ההבערה ביו"ט מביום השבת א"כ ודאי דבלא מתוך הותרה הבערה דהא בפרק ביצה (דף י"ב) אמרינן ממאי דב"ש וב"ה פליגי וכו' כלומר דילמא לעולם לב"ה לא אמרינן מתוך וטעם ההיתר הוא משום דאמר קרא לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת משמע דאי דרשינן הכי לא אמרינן מתוך א"כ לדברי ה"ה ז"ל דדריש היתר הבערה מביום השבת לא אמרינן בהבערה מתוך ובגמרא לא משמע הכי דהרי ר"י התיר שם הבערה מטעם דמתוך דאמרינן התם ואף ר"י וכו' עד אומרו דאי בית הלל וכו' ה"נ מתוך שהותרה הבערה וכו'. ועוד קשה מאי טעמא דרשינן השתא בהבערה הך ביום השבת בהוצאה

לא דרשינן ביום השבת כדמשמע בגמרא דלפי המסקנא לא דרשינן ליה ממאי דאקשיה רב יוסף אלא מעתה לפלוג באבנים וכו'. ועוד קשה במאי דקאמר ושאר המלאכות שהם באכילה כגון שחיטה ואפיה וכו' אפילו עשאן שלא לאכילה אינו לוקה וכו' דמשמע דהותרו הדברים שלא לצורך אכילה כשחיטה ואפיה מתוך שהותרה לצורך אכילה. וזה תימה שהרי רבינו ז"ל כתב לקמן המבשל ביו"ט לכותי אינו לוקה וכו' שאילו באו לו אורחים וכו' ולדברי ה"ה ז"ל תיפוק ליה מטעם דמתוך וזו היא קושיית התוס' שהקשו על רש"י ז"ל בפ"ק דביצה (דף י"ב). ועוד קשה במה שכתב בדין ההוצאה שהיא מותרת לגמרי לדברי רבינו ז"ל אפילו שלא לצורך כמו לצורך דאמאי דהרי שחיטה ואפיה דיש לנו טעם בהיתר יותר מהוצאה כמו שנראה מדברי ה"ה נאסר לכותי ולכלבים כמ"ש רבינו ז"ל לקמן מקרא דלכם ולא לכותים לכם ולא לכלבים וכ"ש הוצאה שלא לצורך דהא היתר הוצאה גופא לצורך אכילה לא נפקא לן אלא מקרא דאך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם והרי שם מיעט הכתוב לכם דמשמע לכותי ולכלבים אסור ואיך יש לנו להתיר הוצאה שלא לצורך. וי"ל לקושיא ראשונה דה"ק גמרא ודאי דכפי האמת אפילו כב"ש לא אתיא משום דע"כ לא קאמר ב"ש אלא בהוצאה אבל שתשוה הוצאה לשחיטה עכ"פ אתיא דלא כהלכתא דהיינו דלא כב"ה. ולקושיא השניה נראה לי דודאי יש לנו לדרוש קרא ללאו או לחלק דכל היכא דאנו יכולים לאוקמי לדרשא דקרא לגופיה מוקמינן ולא לדיוקא וא"כ ראוי לומר דאתי קרא לאשמועינן דין בשבת שהוזכר בפירוש ולא שיודיענו הכתוב ביו"ט שלא הוזכר בו אלא מדיוקא וא"כ ע"כ ללאו אתא או לחלק דהאי לחודיה אי אפשר לומר דאתא דא"כ ישתוק מביום השבת. ולקושיא השלישית י"ל דודאי בהוצאה כד נפקא לן מקרא דלא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת לא אמרינן טעם מתוך שהרי התיר שם הכתוב הוצאה ביו"ט אפילו שלא לצורך שהרי משא שלא לצורך הוא וקאמר קרא דביו"ט שרי ודייקינן משא דאסור בשבת דהכי משמע דיוקא א"כ אין לומר מתוך אבל בהבערה דנפקא לן מלא תבערו אמרינן תפסת מועט תפסת ואמרינן הא ביו"ט שרי אוכל נפש לבד אבל שלא לצורך אסור לכך איצטריך טעמא דמתוך. ולקושיא רביעית י"ל דבהוצאה לא דרשינן ביום השבת למעוטי יו"ט משום דעיקר הוצאתה היא מויעבירו קול במחנה כמ"ש שם רש"י ז"ל, ולשאר הקושיות צ"ע:

הלכה ה

כל מלאכה שאפשר להעשות מערב יו"ט וכו'. בפ' ביצה (דף ג') כתבו התוס' ז"ל (בד"ה גזרה) בשם רבינו נתנאל מקינון דבירושלמי יש אך אשר יאכל לכל נפש וכו' אותם מלאכות שמשימור ואילך הם מותרות דהיינו מלישה ואילך. ועם זה מתורץ הקושיא

שהקשה ה"ה ז"ל להראב"ד ז"ל שהרי טעמו מספיק דלא ממעטינן אלא משעת לישה אבל ברירה טחינה והרקדה שהוא קודם לישה לא. ומה שכתב למטה ה"ה ז"ל על מה שאמר ואני אומר וכו' ועדיין צ"ע. הוא מפני שהוקשה לו למה אין תולשין ירק שאין זו מלאכת הנעשה לימים רבים אלא שעכ"פ עדיין אנו צריכים לטעמו של הרמב"ם ז"ל:

הלכה ט

עשה כדי לאכול ביום טוב והותיר וכו'. קשה דמשמע מכאן דדוקא כשעשה לאכול ביום טוב אז אם הותיר מותר לאוכלו בחול אבל כשעשה לאכול בחול משמע דאסור ולמטה כתב ואם הערים אסור ואפילו בשבת וכו' מפני שהחמירו במערים יותר מן המזיד משמע דבמזיד אפילו אפה מיו"ט לחול מותר לאכול. והרב מהר"ר לוי ן' חביב תירץ שם במקום הנזכר (דף פ"ב) מיום טוב לחול אסור ולא כתב רבינו מפני שהחמירו במערים אלא לתת טעם שבשבת אחר יום טוב שהזכיר למה הערמה אסורה ומזיד מותר ונתן טעם לדבר לחלק בין אפה מיום טוב לחול לאפה מיום טוב לשבת ע"ש:

הלכה יד

בני החיל וכו'. כתב ה"ה ז"ל ויש מי שהעמיד דברי רבינו ז"ל באומרו שלא היה (שם) בגירסת רבי ופליגא וכו' וזו היא סברת הר"ן ז"ל וסובר דלא דמיין אהדדי כמ"ש ה"ה וקשה לדעת זו דמ"מ יש סתירה בדברי רבינו ז"ל עם מ"ש פ' כ"ו מהל' שבת. שכאן פסק כר' יוסי דאמר לכם ולא לכלבים ומבואר בגמרא (דף כ"א:) דלדברי ר' יוסי הני סופלי פירוש גרעינים ואסור לטלטלן בשבת אלא ע"י פת דכן אמרו שם תינח ביו"ט בשבת מאי איכא למימר מטלטלינן להו אגב ריפתא והוא ז"ל כתב במקום הנזכר וכן כל הקליפין והגרעינים הראויים למאכל בהמה מטלטלין אותם דמשמע דשרו בטילטול ובשלמא לה"ה ז"ל דסבר דופליגא קאי אהך ולדעת ריב"ל לא בעינן טלטול אגב ריפתא אליבא דר' יוסי ניחא דאיהו פסק כריב"ל אבל לדעת זו קשה. וצ"ל דגרעינין דכתב רבינו ז"ל בהלכות שבת הם ראויים למאכל בהמה בלי שום תיקון אוכל והני גרעינין שהוזכרו בגמרא (דף כ"א) אינן ראויים למאכל בהמה אלא ע"י תיקון גדול כמו שכתבו שם התוס'. ובמה שכתב ה"ה ז"ל דופליגא קאי אמאי דסליק מיניה קשה דמנא ליה לגמרא דופליגא דאם התיר ריב"ל לטלטל לצורך כותי אע"פ שאסור לעשות מלאכה ביו"ט בעבורו היינו משום דמאי דמטלטל חזי למאכל אדם אבל הני גרעינין לא חזו למאכל אדם כלל וא"כ לטלטלם בעבור בהמה אסור כיון שאסור לעשות מלאכה בעבורה ביו"ט. ונראה לתרץ דמ"מ איכא שיורי כוסות דלא חזו למאכל דאסירי בהנאה וא"כ לא היה ראוי לטלטל לצורך הכותי כלומר כששותה הכותי פעם אחת ואיכא שיורי כוסות ומוזגין לו פעם

אחרת אלא ודאי דמותר לטלטל לצורך הכותי. אבל על זה קשה דע"כ צריך אתה לומר דלא חייש ר' יהושע לשיורי כוסות דא"כ כשהשמש מצניע הכוס כדכתב רש"י ז"ל אמאי מותר לטלטלו הא השתא לא הוי לצורך כותי. ועוד אפילו דנאמר דחייש שיורי כוסות מטלטלין אגב הכוס כמו שאמרו בגמרא לטלטולינהו אגב כסא ומנין לגמרא לומר דפליג רבי יהושע בן לוי לדלעיל וצריך עיון:

עיסת הכלבים וכו'. כתב ה"ה ז"ל דלדידן דאית לן הואיל אפילו אין לו נבלה מותר וכו'. ולזה סתם רבינו ז"ל. וקשה על זה דאפילו מאן דאית ליה הואיל מ"מ איסורא מיהא איכא ולא אהני טעמא דהואיל אלא לאפטורי ממלקות כמו שנראה ברור בדברי רבינו ז"ל שכתב שאין אופין ומבשלין לא לצורך כותי ולא לצורך כלבים. וי"ל דהך קושיא גופא איכא בגמרא בפ"ק דביצה (דף כ"א) וחדא מתרצת חברתה דשם אמרו ומי אית ליה לרב חסדא הואיל כלומר דמשום האי טעמא שרי לאפות אותה ביו"ט והשתא קשה דהיכי קאמר ומי אית ליה לרב חסדא וכו' דמשמע דאי אית ליה טעמא דהואיל אתי שפיר דאפילו מאן דאית ליה טעמא דהואיל מ"מ איסורא מיהא איכא לכך נראה לומר דודאי כיון דהך עיסה מעורבת של רועים ושל כלבים אין ראוי לומר שיהא איסורה כל כך וכאילו היתה כולה של כלבים משום האי טעמא דהא אפשר למפלג וכו' תדע דאין זה הטעם כל כך ברור דהא רב חנילאי מכחיש ליה להך טעמא וא"כ כשמבשל הכל לכלבים אמרינן התם הואיל ואינו לוקה אלא שאסור הכא דמעורבת עם עיסת הרועים מעלינן ליה דרגא ואמרינן דמותר לגמרי וזהו שאמרו ומי אית ליה לרב חסדא הואיל דאי הוה סבירא ליה התם הואיל הוה אתי שפיר הכא כדפרישית אבל השתא דלית ליה התם הואיל אלא שהתם לוקה הכא מעלינן ליה דרגא ואמרינן אסור לכל הפחות וא"כ איך קאמרת דמותר וא"כ השתא דאית לן הואיל הכא דמעורבת עם עיסה של רועים מותר. זה נ"ל ליישב דעת הרשב"א ורבינו ז"ל:

הלכה טו

המבשל ביו"ט כו'. האי בישול לבהמה איירי במאכל הראוי לאכילת אדם דאי לאו הכי לא שייך טעמא דהואיל ומקלעי אורחין כיון דאינו ראוי למאכל אדם ובודאי דלוקה אבל מטעם דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ראוי להתיר אפילו שאינו ראוי למאכל אדם כלל וא"כ קשה על רבינו ז"ל איך לא הזכיר טעם מתוך כמ"ש למעלה. ואפשר היה לומר דרבינו ז"ל ס"ל דלכם ולא לכותים ולא לכלבים אהדריה ללאו קמא כמ"ש התוספות בפ"ק (דף י"ב) וא"כ נתבטל טעם מתוך דודאי דאי לא אתא לכם הוה מותר מטעם מתוך אבל השתא דכתוב אהדריה לאיסוריה לכך איצטריך טעמא דהואיל

לומר דאינו לוקה אבל עובר בעשה דלכם. וא"ת א"כ איך אמרו שם בגמרא דהשוחט עולת נדבה לוקה אתי דלא כב"ה הא אפילו כב"ה אתי דלכם אהדריה לאיסור אפיה ושחיטה לאיסוריה דלאו ונתבטל טעמא מתוך וא"כ היה ראוי לעבור בלאו אי לאו טעמא דהואיל אבל בעולה דלא שייך הואיל ודאי דלקי. וי"ל דכיון דשייך טעמא דהואיל בכל מקום ומתוך שהותר לאו זה בכל מקום משום טעמא דהואיל הותר נמי הכא אע"ג דליכא הכי ואינו עובר (הכא נמי אמרינן דאינו עובר מתוך שהותר לאו זה בכל מקום משום טעמא דהואיל) משום הכי ודאי דלא לקי לכך אמר דאתי דלא כבית הלל:

הלכה יז

ויש ביו"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה. נראה דרבינו פסק כרב נחמן דאמר יו"ט דקיל אתי לזלזולי ביה וכו' וקשה דא"כ איך פסק לקמן כהכנה דרבה דמשמע דרבה סבירא ליה דמוקצה דאורייתא כדפירש"י ז"ל והם דברים הפוכים דלר"נ מוקצה דרבנן. וי"ל דודאי אינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל דסבירא ליה לרבה דמוקצה דאורייתא דא"כ קשה דהא רבה גופיה הדר ביה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ח:) וסבירא ליה דמוקצה לאו דאורייתא כמו שהקשה הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות לכך מפרש כפירוש בעל המאור שכתב שאין בהכנה זו דרבה סרך מוקצה אלא שאין מותר בשבת דבר שנברא ביו"ט מאתמול ולא ביו"ט דבר שנברא בשבת מאתמול ואין בזה סרך מוקצה אלא גזרת הכתוב כך היא ע"כ. ונתבארו דברי רבינו ז"ל ומפני כן פסק כרבה דלאו טעמא משום מוקצה ופסק כרב נחמן אע"ג דהקשו עליו בגמרא משום דלא דחו דבריו אלא במה שהעמיד מתניתין בתרנגולת העומדת לגדל ביצים אבל בענין הדין ודאי דכדבריו כן הוא ומוכרח הוא מכח המשניות סתומות דפליגי אהדדי. זה נ"ל ברור בדעת רבינו ז"ל:

הלכה יח

וכשם שהמוקצה אסור ביו"ט. קשה קצת דאיך קאמר כך הנולד וכו' דנולד כל שכן הוא ממוקצה דהא איכא מאן דלית ליה מוקצה ואית ליה נולד בריש פ"ק דביצה:

הלכה כ

וכשם שאסור לאכלה כך וכו'. כתב ה"ה ולא כתב רבינו ז"ל בפק יו"ט ספק חול שכיון שאין לה ביטול פשיטא דספיקא אסורה. ותימה דהא בגמרא פ"ק דביצה (דף ג') הקשו לרבי יצחק ורב יוסף מברייתא דאמרה וספיקא אסורה דאמאי אסורה דספיקא דרבנן היא ואעפ"כ ניחא ליה סיפא דקאמר באלף כלן אסורות משום דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל כדמוכח שם בגמרא בפירוש. וגם רב פפא דתירץ האי תנא דליטרא קציעות משמע התם דהכי סבירא ליה והטעם הוא מפני שאע"פ שאין לו ביטול

היינו מפני שבודאי אילו נתערבה יש איסור ודאי והוא דבר שאין לו מתירין משום הכי לא בטיל אבל ספק יו"ט ספק חול יש לנו ספק באיסור עצמו ואינו איסור ודאי ואם כן ראוי להקל. ונהי דרב אסי דחה סברא זו שם בגמרא ואמר דהם שוים וכי היכי דבביטול מחמרינן ה"ה בספקא אסורה אבל שיאמר מפני כן ה"ה ז"ל פשיטא בהיות שעלה על דעת המקשה ורב פפא בהפך זה לא יצדק כלל. ונ"ל דרבינו ז"ל דפסק כרבה דאית ליה הכנה דאורייתא ודאי דספיקא אסורה מפני דהוי ספק דאורייתא ואתי מקל וחומר מהדין שכתב אבל אין זה במשמע לשון ה"ה ז"ל שהוא הכריח הדבר מפני שאין לה ביטול וזה אינו הכרח כלל והיה לו לומר משום דהוי ספיקא דאורייתא ועוד שהביא ה"ה ואסיק רב אסי וכו' ולפי זה לא היה צריך ליה כלל דלדידיה טעמא משום ספיקא דאורייתא. ועוד ביו"ט בעלמא היה לו להשמיענו דספיקו אסור דהוא ספק מדרבנן שהוא לקולא ואולי להנצל מזה כתב ה"ה ובפרק שני כתב וכל ספק מוכן יאסר וכו' וכל זה דוחק:

הלכה כב

וכל המחלל יו"ט שני ואפילו של ראש השנה בין בדבר וכו'. כלומר לא מבעיא בשל גליות דמכין אותו מכת מרדות בלבד וליכא ביה איסור לאו אלא אפילו ביו"ט שני של ר"ה ליכא ביה איסור לאו אלא מכין אותו מכת מרדות ואע"ג דבגמרא לא הזכירו הכאת מכת מרדות אלא ביו"ט שני של גליות מ"מ משמע ליה לרבינו ז"ל דה"ה ביו"ט שני של ראש השנה דאין סברא לעבור בלאו כיון שהוא מדברי סופרים:

וכשם שהראשון אסור בהספד ותענית וחייב בשמחה כך השני וכו'. כתב ה"ה ז"ל וכתבו מקצת הגאונים וכו' ומינה ביו"ט שני כו'. צריך עיון האי דקאמרו מינה דמשמע דכונתו לומר מן הדין הזה יצא לנו עוד דין אחר ופירוש זה אי אפשר כפי הנראה דאינו נמשך דין זה מהראשון כלל x:

ואין ביניהם הפרש אלא לענין המת בלבד כיצד וכו'. אשני ימים טובים של ראש השנה קאי דבשל גליות איכא מכחל עינא ג"כ דבשני מותר ובראשון אסור כדכתב רבינו ז"ל לקמן:

הלכה כד

שני ימים טובים אלו של גליות שתי קדושות הן ואינם כיום אחד. כתב ה"ה ויש אומרים שהמחובר שנתלש ביו"ט וכו' והעיקר כדברי רבינו ז"ל. משמע דהוא סבור בדעת רבינו ז"ל שדעתו ז"ל כדעת רש"י ז"ל דמיד ביו"ט שני הוא מותר. וקשה לזה שהרי כפי טעמו שכתב בפרק ששי מהלכות שבת משום גזרה שלא יאמר לכותי לעשות וכו' משמע דהוא סובר כדעת התוספות ז"ל דצריך להמתין עד מוצאי יו"ט שני דזהו טעמם של תוספות

ז"ל וכפי טעם זה נמשך כן כמו שכתבו התוספות בפרק בכל מערבין (עירובין דף ל"ט:) בד"ה אי משכחת להו לא תימא וכו' דכפי פירוש רש"י ז"ל טעמו הוא מפני שלא יהנה ממלאכת שבת וצריך עיון. ואילו לא היה כותב ה"ה כן בדעת רבינו ז"ל היינו אומרים דהוא סבור עד מוצאי יו"ט שני ומה שכתב כאן שמותר בשני הוא מפני דנצוד מאליו כמו שכתבו שם התוספות ז"ל אבל אחר שכתב ה"ה מה שכתב אי אפשר לומר כן:

פרק ב

הלכה א

אפרוח שנולד ביו"ט וכו'. מותר ביו"ט אע"פ שלא נולד (ר"ל) דעגל זה עדיין לא נולד וא"כ לא היה ראוי להתירו כמו אפרוח דכל שלא נולד אינו מותר משום שרץ מ"מ מותר הוא בשחיטת אמו אע"פ שלא נולד: **כתב** ה"ה ז"ל ויש מתירין ואפילו ביומו מותר לחולה. האי ואפילו משמע דהיא סברא דיש מתירין וקשה דאפילו לדעת יש אוסרין איך אסור לחולה שיש בו סכנה דהא מותר לעשות כל מלאכה בעבורו ואם הוא חולה שאין בו סכנה היכי קאמר דמותר ואיך שוחטין אותו בשבת. ואפשר דהיכא דעבר ושחט קאמר. או אפשר דהך דאפילו ביומו כ"ע מודו ביה דמותר אבל אין נראה כן מלשון ה"ה ז"ל:

הלכה ג

וכן בהמת קדשים שנולד בה מום ביו"ט וכו' אסור לשוחטה ביו"ט. כתב ה"ה ולא נתבאר בדברי רבינו ז"ל אם עבר ובקר זה שנולדו בו מערב מה דינו. קשה קצת דהרי נתבאר בדברי רבינו ז"ל דאפילו בדיעבד לא מהני דאי לא תימא הכי אמאי השמיענו בסמוך בבכור שנולד ומומו עמו שאם עבר וראה הרי זה שוחט ואוכל לישמעינן רבותא אפילו במומין שנולדו מבערב:

הלכה ד

בכור שנולד ומומו עמו הרי זה מוכן וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל ולכתחילה אין מבקרין אותו משום נולד מערב יו"ט. וא"ת אמאי לא קאמר דגזרינן אטו היכא דנולד הבכור קודם יו"ט והמום ביו"ט דהשתא לא צריך לומר חדא גזרה היא. וי"ל דלא רצה לגזור אלא אטו שנולד הוא ומומו ביחד והוא בעי"ט אבל לגזור אטו כשנולד הוא בעיו"ט ומומו ביו"ט אין סברא לגזור. עוד כתב וכולא חדא גזרה היא (כך י"ל) לפי טעם רבינו וקשה דלפי טעם יש מי שאמר שכתב קודם לכן דטעמא משום מוקצה הוי גזרה לגזרה משום דגזרינן דלמא לא ימצא בו מום ויטלטלנו ואפילו יטלטלנו אין בו אלא איסור מוקצה שהוא ג"כ איסור מרבנן שהוא גזרה. ועוד למה לא כתב למעלה הך וכולה חדא גזרה היא כשגזר

בעיו"ט אטו נולדו ביו"ט. וי"ל דהשתא הוי שלש גזרות דהוא גזרה אטו נולד בערב ונולד בערב אטו נולד ביו"ט ונולד ביו"ט גזרה שמא יתירם החכם ולכך הוקשה לו להה"ה ז"ל יותר כאן ואמר כולה חדא גזרה היא. וזהו דוקא שצריך לטעם רבינו ז"ל אבל הטעם יש מי שאמר אינו אלא גזרה לגזרה דלא צריכנא למימר גזרה אטו כולה מערב יו"ט כמו שהוא לדעת רבינו ז"ל:

הלכה ו

זימן שחורים ולבנים ומצא שחורים. כתב ה"ה ז"ל לא אמרו אסור אלא בדבר שקרוב ליגע בשל תורה. ואין להקשות עליו מזימן שחורים ומצא לבנים דהוי ספק אם אלו הם או לאו דאינו קרוב ליגע בשל תורה דהתם טעמא הוא משום דאזלינן בתר רובא דעלמא כדאמרינן בגמרא (דף ו') ועל מה שתמה עליו ה"ה ז"ל שאם כן ספק ביצה אם נולדה וכו' יש לתרץ דאע"ג דיו"ט בעלמא אינו נוגע כלל בדבר של תורה מכל מקום ביו"ט אחר השבת נוגע בדבר של תורה וכולה חדא גזרה היא. ויש לתמוה לדברי ה"ה ז"ל דלא סבירא ליה חילוק זה של הרשב"א ז"ל א"כ איך הקשו בגמרא פ"ק דביצה (דף ג') אלא לרב יוסף ולרבי יצחק דאמר משום גזירה ספקא דרבנן הוא וכל ספקא דרבנן לקולא דא"כ בין לרבה בין לר' יצחק ורב יוסף לכ"ע תקשי מתניתין דפ' אין צדין (ביצה דף כ"ד) דקתני דמצודות חיה ועוף וכו' דקאמר דספק מוכן אסור דאמאי ספקא דרבנן הוא ולקולא בשלמא להרשב"א ניחא דספק מוכן דהתם טעמא דאסור דקרוב ליגע בדבר של תורה אבל להה"ה ז"ל דאינו סבור כן אלא דברייתא סתם מתניא ובכל ספק מוכן איירי קשה. וי"ל דלא אמר כן ה"ה ז"ל אלא לפי המסקנא דקאמר רב אשי דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והה"ה בספקו אסור דהשתא טעמא דספק מוכן הוא משום דבר שיש לו מתירין או שרצה להחמיר בדבר שיש לו מתירין אבל המקשה שהקשה לרב יצחק ורב יוסף היה סבור החילוק שחילק הרשב"א ז"ל ולא דחק רבינו כפירוש הרשב"א ז"ל אלא שלפי האמת אינן כן במסקנא בתירוצא דרב אשי:

הלכה ז

דגים שבביבירין גדולים וכן וכו' הרי זה מוקצה וכו'. כתב ה"ה ז"ל ויש מחלקין דעת רבינו ז"ל כפירוש רש"י ז"ל שכתב דשיעורא דביבר גדול וביבר קטן היינו שיעורא דרב אשי ומפני כן כתב בהלכות שבת פרק עשירי שיעורא דרב אשי וכאן כתב שיעורא דשמואל לומר לך דאידי ואידי חד שיעורא הוא וסברת יש מחלקין היא סברת התוספות בדיבור המתחיל הבא מצודה וכו' (דף כ"ד). ועוד חלק רבינו ז"ל על המפרשים שהוא סבור דרשב"ג קאי אכולהו ופליג את"ק וזהו שאמרו בגמרא הלכה אבל אפילו שהקשה הלכה

מכלל דפליגי סבור דרשב"ג לא קאי אדגים כמו שכתבו המפרשים ז"ל ומה שהקשה לו רב יוסף ומאי נפקא לן מינה הוא אפילו כפי דבריך דאת אמרת דלא פליגי אבל ר"י סבר דלעולם פליגי זו היא דעת רבינו ז"ל:

הלכה ט

העומד על המוקצה מערב יו"ט וכו'. כתב ה"ה ז"ל ורבינו כתב דין זה ביו"ט בדוקא ולא בשבת וכו'. וקשה דהא בגרוגרות וצימוקים מודה ר"ש וא"כ אע"ג דקי"ל כוותיה בשבת מ"מ בגרוגרות וצמוקים איכא מוקצה וא"כ אמאי לא תני דין זה אפילו בשבת בגרוגרות וצמוקים דהשתא בגרוגרות וצמוקים איירי כדמשמע (דף ל"ד:) מדברי רש"י ז"ל שכתב סתם מוקצה הוי גרוגרות וצמוקים. וי"ל דלא רצה רבינו ז"ל להודיענו אלא הדין שיהא כולל בכל מוקצה שבעולם ובשבת לא היה יכול להשמיענו אלא בגרוגרות וצמוקים דוקא ולכך לא הזכיר דין זה בשבת. ומה שכתב רש"י ז"ל דסתם מוקצה הוי גרוגרות וצימוקים לאו למימרא דהך מוקצה הוי גרוגרות וצמוקים בדוקא אלא הכי קאמר משום דסתם מוקצה הוי גרוגרות וצמוקים לכך נקט בשביעית להודיענו דין כולל בכל מוקצה שיהיה כולל אפילו גרוגרות וצמוקים. עוד כתב ה"ה והטעם ג"כ כונתו לומר דצריך עוד לתת טעם לבאר דברי רש"י ז"ל דסוף סוף תקשי אמאי לא נקט בשאר שני שבוע ואכיל אכילת עראי לכך קאמר דאפילו אכילת עראי לא מצי אכיל משום דשבת קובעת למעשר:

הלכה י

ואם הביאו מחוץ לתחום אסור וכו'. מדלא הזכיר רבינו ז"ל בכדי שיעשו משמע דס"ל כפירוש רש"י בפ' אין צדין (ביצה כ"ד:) בדיבור המתחיל ולערב בכדי שיעשו וכו' שכתב שם דל"צ להמתין בכדי שיעשו היכא שבא מחוץ לתחום:

הלכה יא

ערמת התבן ואוצר של עצים וכו'. וא"ת הרי הוכן התבן למאכל בהמה. י"ל דודאי אם הוכן לכך ה"נ דאינו מוקצה דכיון דהוכן לדבר אחד הוי מוכן לדבר אחר כמו שכתב רבינו ז"ל בפ' זה אלא הכי איירי בערמת התבן דאסח דעתיה מיניה והוא אצור שם לימים רבים:

הלכה יב

מסיקין בכלים שלמים וכו'. לומר דכלים שלמים אע"ג דלא הוכנו להסקה מ"מ הוכנו למלאכה אחרת וכן כלים שנשברו מעיו"ט אפילו תאמר שלא הוכנו להסקה לשום

מלאכה הוכנו. זהו הנראה מדברי רבינו ז"ל אבל רש"י ז"ל פי' בגמ' דכלים שנשברו להסקה קיימי ולא צריך לדידיה טעמא דלמלאכה אחרת הוכנו:

הלכה יד

ומביאים מן המכונסים שברשות היחיד וכו'. רבינו ז"ל לא גריס בגמרא (דף ל"א) ש"מ דר' יוסי תרתי לקולא קאמר אלא ש"מ לקולא קאמר וסובר דכונת הבעיא היא לספוקי במלתיה דר' יהודה אבל במלתיה דר' יוסי לעולם הוא פשוט לו דצריך פותחת בדוקא אבל מה שמסתפק הוא אם ר"י בעי תרתי ור' יוסי מיקל דלחד סגי או דר' יהודה בסמוך לעיר סגי ואתא ר' יוסי להחמיר ולומר דבעי פותחת ופשיט גמרא דמדקאמר כל שנכנסים לו בפותחת משמע דסתם קרפף לית ליה פותחת ור' יוסי לקולא קאמר דהוא פשוט:

ובלבד שיהיה לה פותחת ותהיה בתוך תחום שבת ואם חסר אחד מכל אלו הרי הן מוקצה. משמע דאם הוא חוץ לתחום אע"ג דאית ליה פותחת הוי מוקצה דאסוחי אסח דעתיה מיניה שכן כתב ואם חסר אחד מכל אלו. וקשה דא"כ איך כתב לעיל דמה שהביא כותי מחוץ לתחום מותר לישראל אחר הא מוקצה הוא כמ"ש כאן וכיון שהוא מוקצה אסור לכולי עלמא כמו בדין זה שכתב שהוא מוקצה שהוא אסור לכל העולם. וגם קשה ממה שכתב לעיל בחיה שקיננה בפרדס הסמוך לעיר ילדיה כשהם קטנים וכו' דמשמע מהתם דדוקא סמוך לעיר שהוא שבעים אמה אינם צריכים זימון אבל יותר צריכים זימון וטעמא הוא כדמפורש בהלכות דפרדס הסמוך לעיר חזי ליה כל יומא ודעתיה עלויה אבל בפרדס שאינו סמוך לעיר לא חזי ליה כל יומא ולאו דעתיה עלויה והוי מוקצה א"כ כאן נמי חוץ לתחום אסוחי אסח דעתיה והוי מוקצה ויהא אסור לכל. ועוד אפילו חוץ לתחום נמי יהא אסור כאן דומיא דחיה שקננה בפרדס שאפילו תוך לתחום כיון שאינו סמוך לעיר אסוחי אסח דעתיה. וי"ל דהכא הרי ידע שיש לו עצים חוץ לתחום ואסח דעתיה מנייהו וכן בחיה שקננה ידע שיש לו עפרים רחוק מן העיר ואסח דעתיה מנייהו אבל בכותי לא ידע בהבאת כותי מחוץ לתחום כדי שנאמר אסח דעתיה מיניה ועם היות שלא עלה בלבו שיביאו לו מחוץ לתחום מ"מ לא דמי להכא דידע שיש לו חוץ לתחום ועם כל זה אסח דעתיה אבל התם העדר ידיעה לא מקרי אסח דעתיה ומה שהקלו בעצים המכונסים בקרפף ואמרו דכיון שהוא תוך התחום שרי יש לומר דאע"ג דהתם אסור שאני מוקצה דבעלי חיים דחמיר טפי כמו שכתבו התוספות ריש פ' ביצה. ורש"י ז"ל כתב בגנה הסמוכה לעיר ידע בה ודעתיה עלויה ולכאורה נראה דאין פירושו כפירוש ההלכות ז"ל אבל דעת רבינו ז"ל נראה כפירוש ההלכות ועוד דכיון שהוא רבו הולך בשיטתו:

הלכה טז

בהמה שמתה ביו"ט וכו' הרי זה מוקצה. עיין בהר"ן פרק אין צדין דשם תירץ קושיא חזקה שיש בגמרא לפי דברי רבינו ז"ל והעמיד מחלוקת ר"י ור"ש בחולה וזהו שכתב ה"ה ז"ל אבל בחולה לא כיון שיש לנו מוקצה ביו"ט:

הלכה יח

ושהוסק ביו"ט כל זמן וכו'. ואם תאמר לפי הנוסחאות שאמרו למעלה באגוזים שאם אכלן ביו"ט מסיקים מפני שהם מוכנים ע"ג האוכל הכא נמי נימא דהאפר אע"פ שאינו חם הוא מוכן ע"ג האש. וי"ל דשאני הכא דנשתנה האש ונהפך צורתו לצורת האפר אבל לעיל דהקליפה והאוכל חשובים ליה כאוכל וכשנפרד הקליפה מן האוכל הוי כאוכלא דאפרת לעולם בין בעת שהקליפה מחוברת עם האוכל בין אחר שנפרד ממנו לעולם בצורה הראשונה היא עומדת:

פרק ג

הלכה א

מי שהיה לו עפר מוכן וכו'. לעיל סוף פרק שני כתב הרב המגיד זה לשונו מדברי רבינו ז"ל נראה בביאור שאין מותר לשחוט וכו' וקשה דמדבריו שכתב שאין מותר לשחוט על סמך וכו' משמע דאם שחט יחפור בדקר ויכסה אלא שאין שוחטין לכתחילה. ומדברי רבינו ז"ל לא נראה כן שהרי כתב ונתקו משמע דאפילו שחט לא יחפור בדקר אלא שאם נתקו בדיעבד יכסה אבל לא יחפור בדקר לכתחילה וזהו הפך מה שכתב ה"ה ז"ל שאין מותר לשחוט וכו' וכן הוא הפך מן המשנה יו"ט (דף ב') דאם שחט לא בעינן נתק בדיעבד אלא ינתקנו לכתחילה וא"כ תימה הוא מאי דקאמר ה"ה ז"ל שכך כתב ונתקו וגם מה שדקדק מ"ש כאן אינו דקדוק דמהכא לא משמע אלא שלא ישחוט על סמך דקר נעוץ אבל אם שחט שלא יכסה בדקר נעוץ לא משמע מהכא. מיהו אפשר לדחות זה דאפילו אם שחט משמע דלא יכסה דאם לא כן איך קאמר ואם שחט לא יכסה וכו' ואמאי נכסייה בדקר נעוץ ואם נאמר שהוא סבור בדברי רבינו ז"ל שמה שכתב כאן ונתקו הוא לשחוט לכתחילה ולז"א שהוציא זה רבינו ז"ל מפני שהוא ראה בגמרא דאין לשחוט על סמך דקר נעוץ אלא שאם שחט יכסה בדקר נעוץ ולכך כתב שלשחוט לכתחילה בעינן שינתק בדיעבד אבל לא ינתקנו לכתחילה אבל לעולם דאם שחט שינתק לכתחילה דהכל מקרי בדיעבד בין ששחט כבר אפילו שינתקנו לכתחילה בין שנתק מאליו אפילו שירצה לשחוט לכתחילה. ולפ"ז דקדק יפה ג"כ ממה שכתב כאן רבינו ז"ל ואמר אין לו

עפר מוכן וכו' דמשמע דלשחוט לכתחילה אפילו שיהיה לו דקר נעוץ לא מהני דאם לא כן היה לו לומר ואם אין לו עפר או אפר או דקר נעוץ מ"מ קשה דא"כ דדברי רבינו ז"ל במ"ש כאן ואם אין לו וכו' הוא אפילו שיש לו דקר נעוץ א"כ איך כתב ואם עבר ושחט לא יכסה ואמאי לא יכסה בדקר נעוץ כיון דעבר ושחט הא הוי בדיעבד:

וכן בריה שהוא ספק אם היא חיה וכו' ביו"ט. וקשה כי היכי דבשחט חיה ועוף ונתערבו דמן אע"ג דאיכא חד ודאי דטעון כסוי מ"מ לא יכסה בשתי דקירות משום דטרח טירחא יתירה הכא נמי דינא הוא דלא נכסייה אע"ג דמספקא לן אי חיה היא וטעון כסוי מ"מ דילמא בהמה היא וטרח טירחא יתירה וכי היכי דדחי טעון כסוי ודאי משום טרחה יתירה ודאי ה"נ לידחי כסוי ספק ומשום טרחא יתירה ספק דטפי אית לן למימר דלא תטרח טרחה יתירה כאן א"כ אמאי צריך להאי טעמא דגזרה משום התרת חלבו בלא טעמא דגזרה אית לן למימר משום טרחא יתירה כדפרישית וכן פירש"י ז"ל בגמ' יו"ט (דף ח'.) דטפי אית לן למימר בכוי משום טרחא יתירה מהיכא דשחט חיה ועוף ונתערבו דמן וא"כ בזה תתחזק הקושיא יותר. וי"ל דנקט בגמרא טעמא דגזרה לאסור אפי' היכא דאיכא דם צפור ושחט כוי סמוך לו ומכסה הכל בדקירה אחת דהשתא ליכא משום טעמא דטרחא לכך איצטריך טעמא דגזרה לומר דאפ"ה אסור משום גזרה שמא הרואה יראה ששחט כוי ומכסה אותו ואינו רואה שם דם צפור ואפילו רואהו אינו יודע שהוא דם צפור ששחט אלא סבור שהוא כוי או דם אחר שאינו טעון כסוי וסבור שטרח בשביל הכוי ויבא להתיר חלבו:

הלכה ג

השוחט בהמה ביו"ט מותר לו לתלוש צמר במקום סכין. בבכורות פרק הלוקח בהמה (בכורות דף כ"ה) אמרינן במסקנא אלא לעולם דבר שאין מתכוין אסור ותולש לאו היינו גוזז וביו"ט היינו טעמא דשרי וכו'. נראה משם דלשמואל דבר שאין מתכוין מותר ואין צריך לטעמא דעוקרו מגדולו כלאחר יד אלא אפילו שהוא אורחיה מותר משום דהוא דבר שאינו מתכוין וא"כ קשה על רבינו ז"ל שהוא פסק ריש הלכות שבת כשמואל דאמר דבר שאינו מתכוין מותר וא"כ הכא אפילו בעוף שהוא אורחיה מותר משום דהוי דבר שאינו מתכוין. וי"ל דמה שאמרו בגמרא וביום טוב היינו טעמא דשרי הוא אפילו שהוא מתכוין לתלוש מטעם דמתכוין כלאחר יד [בדבר שאינו אורחיה] כמו שכתבו התוספות ז"ל ודברי רבינו ז"ל בכאן הוא כשמתכוין ולכך נתן טעם דאורחיה אבל כשאינו מתכוין ודאי דמותר כמ"ש רבינו ז"ל בריש הלכות שבת. ומה שכתב ה"ה אבל הרמב"ן ז"ל חלק וכו' ליישב דברי הגמרא לפירוש הרמב"ן ז"ל כתב בבית יוסף ז"ל ומה שאמר שם בגמרא

שאני כנף דהיינו אורחיה לאו דוקא כנף דבכל עוף הוי אורחיה אפילו הצואר אלא מאי דקאמר כנף הוא משום דאותיב ליה מכנף. ומה שלא התיר רבינו בעוף משום מלאכה שאינה צריכה לגופה דהוא מותר לכתחילה משום שמחת יו"ט כמו חופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה יש ליתן הטעם משום דאין התלישה הכרח ליעשות קודם השחיטה כמ"ש ה"ה ז"ל ועוד עיין שם הטעם בבית יוסף:

הלכה ה

בד"א במולח לצלי שאינה צריך מליחה הרבה וכו'. מה שלא כתב רבינו ז"ל לצלי כעין קדרה הוא משום דנכלל בדבריו במה שכתב שאינו צריך מלח הרבה מפני דאינו ראוי לאכילה ואע"ג דעור לפני הדורסן אינו ראוי לאכילה הרי תירצו בגמרא דחזי למזגא עלויה ולא חשש רבינו ז"ל לתת טעם לחלק מהכא להתם:

הלכה ז

כגון קונדס ועכביות בתספורת. הטעם בגמרא (דף ל"ד) מפני שיש טורח בתיקון ועשיית מלאכה שאינה לצורך אכילה עשה ול"ת. וא"ת היכי הוי ל"ת הא מתוך שהותרה מלאכה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ונהי דעשה איכא משום לכם ולא לכותי אבל לא תעשה ליכא. ואפשר דלכם אהדריה כמו שפירש למעלה וטעמא דהואיל הדר אפקיה והכא משום דליכא טעמא דהואיל יתיב בדוכתיה לא שייך הכא לומר טעמא דהואיל משום דאסור בהנאה. ועוד אפשר לתרץ כאן דשאני שרפה דאחשבה רחמנא מלאכה דכתיב באש ישרף ואהדריה קרא. וכיוצא בזה כתב רש"י ז"ל בפרק אין צדין (ביצה דף כ"ז.) על מתני' דבהמה שמתה אין גורפין:

הלכה י

תנור וכירים. כתב ה"ה ז"ל ורבינו לא חלק בין נפל ביו"ט וכו'. וא"כ היכא דנפל בעיו"ט אמאי שרי הא הוי מכשירין דאפשר לעשותן מעיו"ט וי"ל דדילמא היה סבור שלא יתחרך המאכל בעבור זה והשתא ראה שמתחרך:

הלכה יא

אין מלבנין את הרעפים x וכו'. כתב הרב המגיד דלדעת רבינו י"ל אין חילוק בין חדשים לישנים. ונראה דלדעתו ז"ל מה שתירצו בגמרא פרק המביא (דף ל"ד.) הכא בקדרה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה היינו ללישנא דמשום דצריך לבדקן אבל ללישנא דצריך לחסמן אפילו שלא יהיה חדשה והשתא ניחא מה שהשיג הראב"ד ז"ל על רבינו ז"ל בפ"ט מהל' שבת במ"ש אחד נתן את האור וכו' שהשיג שם עליו הראב"ד ז"ל דבגמרא מוקי לה בקדירה חדשה ואמאי לא הזכירה שלפי מ"ש ה"ה ז"ל כאן ניחא

דלא הזכיר שם רבינו ז"ל קדרה חדשה משום דהוא ז"ל סבור כלישנא דצריך לחסמן ולהאי לישנא אין חילוק בין חדשים לישנים כמו שפסק כאן וה"ה ז"ל לא הליץ שם בעד רבינו ז"ל שסמך על מה שכתב כאן. ומ"ש ה"ה ז"ל אי נמי דהכי קאמר מפני שצריך ללבון כל כך וכו'. ביאור דבריו דבתחלה קאמר כל ליבון מחסם והיינו איסורא דמחסמן והשתא דקאמר דאע"ג דכל ליבון אינו מחסם מ"מ צריך לליבון גדול שיחסם והאי ליבון של רעפים דעביד השתא ליבון גדול הוא ומחסם או אפילו שלא יהיה לבון גדול כל כך אפשר דאסור מפני שמסייע לחסום:

הלכה יב

אין עושין גבינה ביו"ט וכו'. פ' ר"א דמילה (שבת דף קל"ד.) א"ל אביי לרבה וכו' מאי שנא מלישה התם אפשר הכא לא אפשר. וא"ת איך עלה בדעת ה"ה ז"ל בפרק ראשון כשהשיג על הראב"ד ז"ל שכתב שהטעם שלא הותר בתלוש אינו מספיק לברירה ובטחינה וכו' דמשמע דהוא סבור בדעתו ז"ל דאינו מחלק בין אפשר ללא אפשר דזה אי אפשר דהרי בגמרא חילקו כאן במגבן בין אפשר ללא אפשר. ועוד גבי שחיקת תבלין אמרו בגמרא בפ"ק (דף י"ד) דטעמא משום דלא אפשר לעשותן מעיו"ט דמפיגין טעמן. וי"ל דהוא ז"ל סבור בדעתו דאין חילוק בין אפשר ללא אפשר לאסור או להתיר הדבר מן התורה דמה שחלקו בגמרא בין אפשר ללא אפשר היינו מדרבנן כמו שכתב הר"ן ז"ל בר"פ אין צדין ולכך הקשה דמאחר דנראה כונתו לאסור הכל מן התורה דאין ההיתר אלא מושמרתם דהיינו לתלוש מאי שנא דכל השאר אסור מן התורה ועוד דהכי מוכח מהירושלמי כמו שכתב הר"ן ז"ל שם בר"פ אין צדין א"כ מה טעם לאסור ברירה טחינה והרקדה מן התורה. עוד אפשר לומר דאפילו שהוא ז"ל סבור דטחינה והרקדה הותרה מן התורה אלא שרבנן אסרוה משום דאפשר כמו מגבן מ"מ הקשה עליו ה"ה ז"ל דכיון דסוף סוף צריך לטעם רבינו ז"ל וטעמו לבד אינו מספיק א"כ מוטב שיאמר טעם רבינו ז"ל בכל ואין אנו צריכים לטעמו כלל. עוד אמרו שם בפרק ר"א דמילה למעלה מזה א"ל אביי לרב יוסף מאי שנא מבשרא אגומרי פירוש שצולין אותו ביו"ט אע"ג דמכבה א"ל התם לא אפשר הכא אפשר ע"כ. נמצאת מכאן תשובה גדולה להה"ה ז"ל במה שכתב פרק ראשון שדעת רבינו ז"ל שכיון שבקצירה אין הפסד אע"ג דבקצת ממנה יש הפסד לא פלוג רבנן ומשום הכי אסרו תלישת ירק אע"ג דלא אפשר שיהיה נכלל בכלל הקצירה, והשתא קשה דא"כ בשרא אגומרי אע"ג דלא היה אפשר לנו לאסור כיון שהכיבוי נאסר כמו שכתב רבינו ז"ל בפרק שלאחר זה וכשם שאין מכבין את האש כך אין מכבין את הנר ואם כבה לוקה א"כ ראוי לנו לאסור בשרא אגומרי אע"ג דאפשר כיון דמלאכת

הכבוי נאסרה אע"ג דמכבה כלאחר יד הוא מ"מ ראוי לאסור כמו תלישת ירק כלאחר יד שאסור משום שנאסרה הקצירה. ועוד קשה ממה שכתב רבינו ז"ל ואם כבה לוקה כיון דהותר מלאכת הכבוי לצורך אכילה דהיינו בשרא אגומרי וגם לגרוף את התנור כמו שכתב הרשב"א ז"ל לעיל בפרק זה. א"כ נימא מתוך שהותר הכבוי לצורך הותר נמי שלא לצורך. ויש לומר דבשלמא בתלישת ירק אמרינן דכיון דנאסרה קצירה שהיא לצורך אכילה נאסר תלישת ירק אע"פ שהוא לצורך אכילה משום דלא פלוג רבנן אבל לא נאסור בעבור כן דמשום שנאסר כבוי שלא לצורך יאסר כבוי לצורך דלא שייך לומר אהא לא פלוג רבנן כיון שהם שני ענינים חלוקים דהאי לצורך והאי שלא לצורך דבשלמא בשהכל לצורך אמרינן לא פלוג וכן אין ראוי לומר מתוך שהותר כבוי דלא הותר הכבוי לגמרי אלא כבוי כלאחר יד ומשום הכי לא שייך לומר מתוך: **אחרי** כתבי [זה] ראיתי להרי"ף ז"ל בפ"ק דביצה דגריס בהך דר"א דמילה מאי שנא מבשרא אגומרי התם ליכא כבוי הא איכא כבוי. ומפני כן היה נראה לומר דרבינו ז"ל גריס כן והשתא לא קשה כלל מכל מה שהקשינו אלא שמכל מקום קשה דאם כך היא גירסת רבינו ז"ל איך כתב לקמן בפרק ד' ומותר לעשן תחת הפירות וכו' כמו שמותר לצלות בשר על האש ע"כ, ואם הוא גורס כגירסת הרי"ף ז"ל איך כתב למעלה אין מעשנים מפני שהוא מכבה וכאן כתב מידי דהוה אבשרא אגומרי משמע דסבירא ליה דבשרא אגומרי מכבה דלגירסת הרי"ף ז"ל בהא דאמרי מידי דהוה אבשרא אגומרי פליג אמאי דאמרי לעיל דאסור משום מכבה דסבירא ליה דלאו מכבה ומפני כן אמר דהוי כמו בשרא אגומרי דלא הוי מכבה כמו שמפורש כל זה שם בהר"ן ז"ל בפירוש ההלכות, ועם היות שאמר לדחות זה ואמר שמה שכתב רבינו ז"ל משום מכבה לאו כבוי ממש הוא דוחק הוא כל זה. ואם תראה פירוש הר"ן ז"ל בדעת ההלכות הנך רואה שאי אפשר לומר כן בדברי רבינו ז"ל ואין כל זה במשמע דבריו:

אבל דכין את התבלין וכו' אבל מלח אינו נדוך. קשה דודאי האי מלח לא הוי מכשיר אוכל נפש כמו שהכריח הר"ן ז"ל בפ"ק דביצה דאל"כ כיון דאפשר לעשותו מבערב למה הותר על ידי שינוי הא לא אשכחן דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מעיו"ט דלישתרו בשינוי וא"כ על כרחין אוכל נפש עצמו הוא וא"כ קשה כיון דשחיקת תבלין כתב ה"ה ז"ל לעיל בפרק ראשון דהוו מכשירין שהרי כתב ונ"ל שהקלו במכשירין לפי שהן נאכלין וכו' א"כ אמאי לא תירצו בפ"ק דביצה (דף י"ד) כשאמרו דכולי עלמא מלח בעיא שינוי מאי טעמא אמאי לא חלקו דתבלין הן מכשירין והקלו במכשירין ומשום הכי לא בעיא שינוי אבל מלח דהוי אוכל נפש בעיא שינוי שהקלו במכשירין טפי כמ"ש

ה"ה ז"ל בפרק ראשון. ועוד קשה דהרי מצינו כאן בהפך דהקלו באוכל עצמו טפי דהא מלח (מפני) שאפשר לעשותו מבערב מותר ביו"ט ע"י שינוי אבל מכשירין דאפשר לעשותן מעיו"ט לא אשכחן דלישתרי על ידי שינוי כמ"ש הר"ן ז"ל. מיהו לזה יש לומר דהוא ז"ל סבור כהראב"ד ז"ל דס"ל דדיכת מלח הוו מכשירין ומ"מ מותר על ידי שינוי משום דכל הקדירות צריכות מלח ולא סגי בלאו הכי וכן כתב בשמו הר"ן ז"ל בפרק המביא שכתב גבי ביקוע. ותירץ הראב"ד ז"ל כיון דאי אפשר בלא עצים לאפות ולבשל עשו אותו כדיכת מלח שהתירו אותה ע"י שינוי ע"כ. אבל מ"מ קשה דאיך כתב דהקלו במכשירין יותר מבאוכל נפש עצמו דהא בגמרא בפ' אין צדין (ביצה דף כ"ח:) דרשי רבנן הוא ולא מכשיריו ואוכל נפש מותר אבל מכשירין אסור והכי קי"ל כרבנן. וא"כ קשה איך נקל יותר במכשירין מבאוכל נפש עצמו דאין סברא לומר כן וכמו שכתב הר"ן ז"ל גבי משחזת. וי"ל דמ"ש ה"ה ונראה לומר דהקלו במכשירין לאו משום דראוי להקל במכשירין יותר מבאוכל נפש דאדרבה יותר יש להקל באוכל נפש אלא דמפני שהוא הקשה שם דכי היכי דבתלישת ירק אמרינן דאע"ג דלא אפשר אסורה מפני שהיא תולדת קצירה ולא פלוג רבנן ג"כ נימא בשחיקת תבלין שהוא תולדת טחינה שיהיה אסורה משום דלא פלוג רבנן לכך תירץ דלא דמי דבשלמא בתלישת ירק כיון דהקצירה והתלישה הכל הוא אוכל כיון דהכל דבר אחד דהוא אוכל אמרינן לא פלוג רבנן בין אוכל לאוכל אבל הכא טחינה הוי כאוכל ושחיקת תבלין הוי מכשירין א"כ אין הכל דבר אחד:

אבל דכין את התבלין וכו'. כתב ה"ה ז"ל וכן כל הנדוכין נדוכין כגון כרכום וכו'. ודבר תימא הוא זה שהרי בגמרא להאי טעמא דמפיגין טעמן אמרינן דמוריקא הוי כמו מלח דאינו מפיג טעמו וכבר תמה על זה הרב ב"י בטור א"ח סי' תקנ"ד ע"ש. והנראה לי לתרץ בזה דכיון דקיימא לן כשמואל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן דמשמע אפילו מוריקא דהכי כייל לישנא דכל ומלח לא בעיא שינוי גמור אלא שינוי קצת א"כ כיון דהוא דבר קל כל כך ראוי לנו לומר דבשל סופרים הלך אחר המקל כמו שכתבו שם התוס' ונקטינן כקולא דכל חד ואפילו בקדירה קדירה דמי לבישול א"נ מוריקא נדוכין כדרכן לבד מלח לכל הטעמים אסור. וא"ת כיון דלא נפקא לן מידי בין טעם דכל הקדירות צריכות מלח וטעם דמפיגין טעמן למה כתב רבינו ז"ל טעמא דמפיגין טעמן. ויש לומר דנראה לו טעם ברור יותר דהוא דבר נראה לחוש כמו שכתב הרב ב"י ז"ל:

הלכה יג

ובא"י אפילו הקטנה אסור וכו'. וא"ת ואמאי אינו מותר על ידי שינוי כמו גבי מלח דאע"ג דאפשר לעשותו מבערב מותר על ידי שינוי ועוד בחוצה לארץ למה לי מכתשת קטנה כיון דאי אפשר לעשותו מעיו"ט לא בעי שינוי. מיהו לזה יש לומר דמכתשת גדולה מחזי כעובדי דחול ודמי לריחים של פלפלין דאסור משום האי טעמא. ולקושיא הראשונה יש לומר דאפשר דבמלח הקלו משום דכל הקדרות צריכות מלח והוא דבר מוכרח כמו שכתבנו:

הלכה יד

הקמח אע"פ שרקדו וכו'. כתב ה"ה ז"ל מדברי רבינו ז"ל אתה למד שהרקדה ראשונה אסורה ביו"ט ע"כ. וצריך לתת טעם למה אסורה ע"י שינוי וכן טחינה אמאי לא הותרה על ידי שינוי והרי בבורר התירו אפילו כדרכו בקינון ותמחוי. ומ"ש ה"ה ויתבאר לך וכו' לאו למימר דדייקינן מהתם לחודיה דאפילו בשינוי אסור מדקאמר אין מרקדין דהא אמר שם אין בוררין ובשינוי מותר וכן דשין ודש כלאחר יד מותר כגון מולל מלילות אלא הכי קאמר ומדאמר שם רבינו ז"ל דכל הרקדה אסורה וכאן לא נאמר שינוי אלא להרקדה שנייה משמע דבראשונה אסורה אפילו בשינוי. עוד כתב ה"ה ז"ל וזה נראה דעת רבינו ז"ל שלא כתב איסור הנטילה ביד עיין טעמו בבית יוסף ז"ל סימן תק"ו עוד כתב הרב ז"ל וזה המעשה נכתב בהלכות משמע לכאורה דכונתו להביא סיוע לרבינו ז"ל ממה שנכתב זה בהלכות וקשה דהלא נכתב ג"כ המעשה האחר דדביתהו דרב יוסף וכו' דאמר אנא ריפתא מעליא בעינא וזהו סיוע למפרשים ז"ל ואדתידוק מסיפא תידוק מרישא ואולי י"ל דדעת ה"ה ז"ל לתרץ דברי ההלכות כדברי הרא"ש ז"ל דנהי דשינוי גדול כמו אגבא דמהולתא לא צריך אבל אפתורא ודאי צריך ולא פליגי עובדי אהדדי וסובר ה"ה דזו היא דעת רבינו ז"ל שכתב שירקד מאחורי הנפה או שירקד כו' כלומר או לפחות שירקד על גבי השלחן. זה נראה לומר שהבין ה"ה בדברי רבינו אע"פ שהרא"ש ז"ל לא הבין כן שכתב ודלא כהרמב"ם ז"ל שדימה שניהם יחד שכתב ואם שינה וכו' ע"ש. מ"מ דעת ה"ה כך הוא:

הלכה יז

אין מסננין את החרדל וכו'. כתב ה"ה וביו"ט איירי כדמוכח במאי דאמרינן ואין ממתקין דאי בשבת פשיטא. וקשה דטפי היה לו להקשות קושיא אלימתא דאי בשבת איך אמרו שם בגחלת של מתכת מותר וכי בשבת אפשר להתיר כן אלא נראה שלא חש דהא נמי ראיה מעליתא היא:

פרק ד

הלכה א

אין מוציאין את האש וכו'. כתב הרב המגיד ואני רואה כאן חפץ להשיג וכו' דכפי דבריו דאמר דאין זה כביצה שנולדה שאסורה לפי שאין זה דבר הראוי בעצמו אלא לבשל או לאפות בו א"כ שברי כלים דכתב רבינו לעיל בפ"ב דהוי נולד לפי טעם זה למה הם נולד כיון שאינם אלא דבר ראוי לבשל ולאפות. ולתרץ זה צריך לחלק כמו שחלק הר"ן ז"ל בפ' המביא בענין ביקוע עצים שכתב ולי נראה כל שהוא נהנה מגופו של דבר כאוכל נפש עצמו וכו' עד סופו ע"ש. אף כאן נחלק כי האי גוונא ונאמר דבשלמא בשברי כלים נהנים מהם בעצמם לענין הבישול או האפיה אבל האש אין אנו צריכין לאש הנולד בעצמו אלא שידליק העצים להסקה אע"פ שהוא יהיה כבתחילה יעשה מלאכת האפיה או הבישול ג"כ אין האש עצמו הוא שנהנה מהם אלא שמכין ומדליק אבל הוא עומד בעצמו ודמי לסכין או לתנור שהם מכשירים והם עומדים בעצמם ומפני כן אין ראוי לאסור כיון שהוא אינו מתמעט והולך בענין הבישול כמו שברי כלים וזה דבר נכון בטעמו. וא"ת א"כ בריח דקרי ליה לקמן נולד מוליד ריח בבגדים גבי גימור כלים כמ"ש ה"ה הא דמי לאש שהוא נשאר בעצמו כמו שהיה קודם ואפילו אחר שהריחו בו. וי"ל דמ"מ אנו נהנין מהדבר בעצמו אבל באש לא מהני אלא לצלות בו. גם יש לתת טעם בדברי ה"ה במה שחילק בין הך לביצה שנולדה בו דטעמא דהוי מוליד לא נאסר אלא מטעם שנולד עתה וחסר עתה וחסר ממנו הכנה כמו שכתב הראב"ד ז"ל. וא"כ להכי קאמר דאין ראוי לאסור הדבר מפני שלא הוכן אלא כשאנו מסתפקים מהדבר בעצמו אבל כשאין אנו צריכים לאותו דבר אלא לתקן האפיה והבישול אין לנו לאוסרו משום טעם זה אלא ודאי משום דאפשר לעשותו מערב יו"ט וז"ש בגמרא משום דקא מוליד ביו"ט כלומר והיה יכול לעשותו מבערב. ולהראב"ד ז"ל פי' הגמרא הוא משום דמוליד ביו"ט ובציר ליה הכנה:

הלכה ב

אסור לכבות את האש אפילו הובערה לצורך אכילה. כלומר אע"ג דאיכא למימר כיון דהובערה לצורך אכילה ראוי להתיר סופו משום תחלתו כלומר שאם הוא רואה שלא יוכל לכבותו כשאינו צריך לו לא יבעיר וימנע משמחת יו"ט והוי דומיא דעור לפני הדורסן קמ"ל דלא התירו הכבוי:

הלכה ג

ואינו חותך ראש הפתילה בכלי. לאו דוקא בכלי דאפילו באור אם אינו בפי שתי נרות אינו יכול לחתוך וסמך על מ"ש לקמן וחותכה באור בפי שתי נרות אלא מאי דאמר כאן בכלי ר"ל שאין צד לחותכה בכלי אפילו שיהיה בפי שתי נרות:

הלכה ו

אין מעשנין בקטרת מפני שהוא מכבה. בגמרא פרק יו"ט שחל (דף כ"ב:) ר"ה אמר אסור מפני שמכבה אמר ליה רב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר ע"כ. ורבינו לא כתב שאסור משום מבעיר משום דקסבר מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כמ"ש לעיל. ובדברי הגמרא קשה דאיך הקשו ונימא משום מבעיר הא שרי משום דאפילו מאן דמחמיר (יותר) בירושלמי בנר של בטלה שהביא ה"ה בפ"א (קאמר) לא תאסור ולא תשרי וא"כ איך הקשו דתהוי אסור משום מבעיר. וי"ל דאלו האמוראים הם סוברים כר"ע דאמר בפ"ק דפסחים (דף י"ח) דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך והם סבורים דאפילו ב"ה מודים בהבערה דלא אמרינן מתוך ורבינו ז"ל לא פסק כמותם משום שראה בפ"ק דביצה (דף י"ב) ר' יוחנן דאמר הכי כמ"ש ה"ה ז"ל בפ"א כתב ה"ה וכל זה נכלל בדברי רבינו ז"ל. ולי נראה דאין זה משמע מדבריו כלל דמ"ש משום מכבה הוא בגחלים דאיכא כבוי אבל לא בכלי דליכא כבוי. ומ"ש ואין צריך לומר היינו בגחלת דבהכי איירי קודם ולא בכלי ומ"מ כתב שהוא כלול בדבריו ולא כתב נראה מדבריו:

ואין מכבים את האש מפני שלא תתעשן הקדרה. משמע דמכשירי אוכל נפש אע"ג דא"א לעשותן מערב יו"ט אסירי מדרבנן וכן כתב ה"ה וא"ת איך כתב לעיל בתבלין דמשום דא"א לעשותן מבערב שמפיגין טעמן דשרי. וי"ל דלא דמי תבלין לעשון הקדרה ולשפוד שנרצף בי"ט משום דאין נאכלין הם עצמם כמו התבלין שנאכלין הם עצמם עם האוכל אף על פי שאין המכוון בהם אלא לתקן האוכל מ"מ הרי הם עצמם נאכלים עם האוכל:

הלכה ח

שפוד שנרצף וכו'. כתב ה"ה ז"ל דדעת רבינו ז"ל שאפילו נרצף ונתקלקל לגמרי דלא כר"י. וא"ת א"כ מה הקשו בגמ' (דף כ"ח:) פשיטא הא אשמעינן טובא דלא כרב חסדא דאמר דהלכה כר"י. וי"ל דא"כ לימא הלכה כרבנן ואמאי אשמעינן מילתיה בשפוד שנרצף משמע דאיכא ביה שום רבותא:

הלכה ט

אין משחיזין את הסכין וכו'. עיין בבית יוסף סימן תק"ט ששם האריך לתרץ כל הקושיות אשר בדברי רבינו ז"ל כפי דעת הרב המגיד ז"ל:

ומפני זה אסרו להראות סכין וכו'. כתב ה"ה שהקשו על דברי רבינו ז"ל שלפי טעמו לא נאסר להראות אלא לעם הארץ שמא ישחיזנה כשיתיר לו החכם אבל ת"ח שלא יבא להשחיז לא ואם כן היה לו לחלק בגמרא. וקשה דא"כ לעיל בפ' שני שכתב רבינו ז"ל לפיכך אסור לראות מומי קדשים גזרה שמא יתירם החכם וכו' אמאי לא הקשו שם דלפי טעם זה אינו אסור להראות הבכור לחכם אלא לעם הארץ מפני שכשיתיר לו החכם יבא וישחוט אבל הת"ח שלא ישחוט לא דומיא דהכא. וא"כ אמאי לא חלקו שם בגמרא בין ת"ח לעם הארץ ושם ליכא לתרץ כמו שתירץ כאן ה"ה ז"ל דסמך על מה שאמר שתלמיד חכם רואה לעצמו וכו' וא"כ תפול שם הקושיא בלי תירוץ. ועוד אני תמה על עיקר קושיא זו דא"כ בכל הגזרות שגזרו חכמים אמאי לא חילקו בין ת"ח לעם הארץ כמו לעיל בפרק ראשון שגזרו על כל ביצה שנולדה ביו"ט בטלטול ובאכילה שלא יבא לטלטל ולאכול ביצה שנולדה בשבת אחר יו"ט דהתינח לעם הארץ שיבוא לאכול אבל הת"ח לא אתי למטעי וכן בכל הגזרות דומות לזו אלא ודאי דחכמים לא חלקו בין עם הארץ לת"ח שהגזרה היא כוללת וא"כ מה זה שהקשו על רבינו ז"ל כאן. וי"ל דודאי אע"פ שבכל המקומות רצו חכמים שהגזירה תהיה כוללת כאן ע"כ הקלו שלא רצו שתהיה הגזרה כוללת מפני שאמרו ות"ח רואה לעצמו ומשאילה לעם הארץ משמע דלא רצו שהגזרה תהיה כוללת א"כ מפני כן הקשו דהיה להם לחלק כאן בין עם הארץ לת"ח אבל בשאר המקומות כמו בכור או ביצה לא. עוד אפשר דבכל המקומות גזרינן אפי' בת"ח שיורה לעצמו היתר ויבא וישחוט בו ביום או בביצה שיאכל אפילו שיהיה יו"ט אחר השבת משום דאי אפשר בלאו הכי אבל הכא אין לגזור ת"ח על כך כיון דאפשר להשחיזו במשחזת של עץ הא אית תיקון ולא שביק היתרא ואכיל איסורא. וא"ת לדעת בעל הלכות שפי' שמא יצא חוץ לתחום אמאי לא חילקו בין ת"ח לע"ה דת"ח לא יצא. וי"ל דאפילו ת"ח יצא שלא לדעת וכן מבואר בדברי הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות. ומ"ש ה"ה ז"ל לפי שהטעם הוא מפני איסור השחזה כלומר דלרש"י כיון דטעמא הוי משום דמחזי כעובדין דחול אפי' שהחכם רואה ומשאילה לאחרים מ"מ דמי לעובדין דחול אבל לטעמו אתי שפיר:

הלכה י

ולמה לא נאסר הביקוע כלל וכו'. כלומר אע"ג דלמעלה בדבר שאפשר לעשותו בעיו"ט אסור ביו"ט אפילו בשינוי הכא התירו משום דאי אפשר בלאו הכי וימנע משמחת יו"ט וכן הוא הטעם גבי מלח כמו שכתבתי למעלה בשם הראב"ד ז"ל וכתבו הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות בפרק המביא כדי יין:

הלכה יא

לא תכנס אשה בין העצים ליטול מהן אוד. קשה קצת הרי כתבו רבינו ז"ל למעלה גבי קוץ רטוב ולמה חזר לכותבו כאן:

שלא התירו לטלטל עצים ביו"ט אלא להסקה בלבד. וכבר תירץ מה שיש בזה הרב בית יוסף בסימן תק"א ע"ש. עוד קשה מאי שנא דמסיקין בכלים אע"ג דלא הוכנו להסקה אלא למלאכה אחרת. וי"ל דמכל מקום תורת כלי עליו וכבר נזכר זה בדברי הר"ן ז"ל הביאו ב"י ז"ל בסימן הנזכר:

הלכה יב

מסלקין תריסי חנויות וכו'. קשה שהרי לעיל בפ' שלישי כתב רבינו ז"ל דטעמא דשחיקת תבלין מותרת מפני שאי אפשר לעשותו מעיו"ט שמפיגין טעמן אבל אם היה אפשר לעשותן מעיו"ט היה אסור וא"כ כאן דתבלין אפשר לקנותן מעיו"ט א"כ אמאי התירו לו להחזיר. ואין זו קושיא כלל חדא דלעיל הוי שחיקת סממנין שהוא תולדה דטחינה ואסור דבר תורה והכא הוי ציר באמצע שלא נאסר אלא אטו ציר מן הצד ועוד דהתם אסרו לו מפני שהוא עשה שלא כהוגן שהיה לו לעשותו מעיו"ט אבל הכא אין הדין לאסור עליו דאין איסור קניה ביו"ט כיון שאינו מזכיר סכום מקח ואין ראוי שנגזור על זה שלא ימכור דבר דאיכא שמחת יו"ט מפני שהאחר עשה שלא כהוגן שלא קנה מאתמול דאין זו סברא לגזור על זה בעבור זה:

ושאין להם ציר כל עיקר אפילו בבית מותר להחזיר. אע"ג דגמרא (דף י"א:) לא אמרו בד"א אלא לענין תריסי חנויות מ"מ משמע לרבינו ז"ל דבשאין להם ציר דליכא איסור כלל אפילו בבתים מותר דהא אפילו דאית ליה ציר באמצע לא אסר בבתים אלא משום גזרה. ודע דבבתים דוקא חזרה נאסרת אבל הסילוק מותר אפילו כשיש ציר באמצע וזה נתבאר בדברי רבינו כמ"ש ושאין לשם ציר בבית מותר להחזיר משמע דכשיהיה להם ציר באמצע אסור להחזיר לבד:

הלכה טו

וכן המטה אוחז הקרשים למעלה וכו'. הטעם דנאסרה המטה בלא שינוי שצריך לאהל שתחתיה לשום הסנדלים כמ"ש ה"ה ז"ל בפ' כ"ב מהלכות שבת. וזה מוכרח ממ"ש כאן רבינו ז"ל. ואם תאמר והרי התירו בשבת מטה דהרי כתב רבינו ז"ל בפרק ב' ומותר להניח מטה וכסא וטרסקל. זו אינה קושיא דכבר ביאר רש"י ז"ל בפרק אין תולין מטה המחוברת ועומדת אם היתה זקופה מוטה על צידה מותר לנטותה לישבה על רגליה ואע"ג דהשתא עביד אוהל שרי דלאו מידי עביד אלא לישובה בעלמא ע"כ. אבל מטה דהכא היא מטה דקרשים ורגלים שהוא אוהל ע"כ:

הלכה יח

נטמא הכלי במשקין טמאים וכו'. מה שכתב ה"ה ז"ל ואפילו לדעת רבה ורב יוסף כלומר אפילו שיהיה סובר רבינו התירוץ אליבא דרב ביבי (ד' י"ח) דאמר שמא ישהא שתירצו אליבא דרב יוסף שהוא כהנים זריזים הם אבל אי אפשר לומר שהוא פסק כרבה ורב יוסף דהא אמר גזרה שמא ישהא כרב ביבי:

הלכה כ

ואין מטילים חלשים על המנות. לפי דעת רבינו ז"ל דאיירי במנות של חולין יש לפרש מה שאמרו בפרק שואל (שבת דף קמ"ט:) מ"ד הואיל דכתיב ועמך כמריבי כהן כלומר דכיון דקאמר הכא דישראל הם מריבים כמו כהנים דהכי משמע ועמך וכו' יש לעשות דלא ליתו ישראל לאנצויי ולא קאי כלל אכהנים. ומכל מקום הוא דוחק לפי פירושו דלמה הוצרך התנא לומר אבל לא על המנות כיון דכבר אשמועינן ברישא מפיס אדם עם בניו וכו' דמשמע דוקא עם בניו ולא אחר כמו שדקדקו בגמרא. גם בדברי הגמ' יש לתמוה למה דקדקו מרישא ואמרו עם בניו ובני ביתו אין אבל עם אחר לא הרי מפורש הוא במשנה אבל לא על המנות ולמה לי לאהדורי בתר דיוקא:

הלכה כא

כיצד הוא עושה אומר לחנוני וכו'. עיין בב"י סימן תקי"ז מה שמבאר ע"ז:

הלכה כו

ואין צריך לומר וכו'. מ"ש ה"ה ז"ל לפי שאינן אסורות לזרים ואינן טובלות קודם הפרשה אע"ג דרבינו כתב ואין צ"ל חלה וזרוע וכו' וטעמו זה של ה"ה ז"ל לא שייך אלא דוקא אמתנות אבל חלה אסור להפרישה. מ"ה ה"ה לא כתב אלא דאין צ"ל המתנות אבל בחלה לא איירי ומ"ש שייך לשון ואין צ"ל בחלה דמותר להפרישה כשהעיסה נילושה ביו"ט משא"כ בתרומה שאסור להפרישה כלל:

פרק ה

הלכה ג

ואיש שהיו רבים צריכין לו יוצאין בכסא אחריו ומוציאין אותו על הכתף וכו'. עיין בב"י סי' תקכ"ב ששם תירץ מה שקשה על דברי רבינו ז"ל ודברי הרשב"א ז"ל שכתב ה"ה ז"ל ומכל מקום עדין צ"ל ולהוסיף על תירוצו דרבינו מפרש מה שאמרו בגמרא פ' אין צדין (ביצה דף כ"ה:) ואמרי לה משום דוחקא דצבורא שאינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל שעומדין על רגליהן דלפירושו אם אין עומדין מפניו אע"פ שצריכין לו אסור דא"כ היה לו לרבינו ז"ל לבאר זה ולומר דוקא איש שעומדים מפניו או שהיה נבעת כדאמרו בגמרא משום ביעתותא או דוחקא אבל מדסתם משמע דסבירא ליה דכל שרבים צריכין לו איכא דוחקא דצבורא אם לא יבא מהרה שהם ממתינים לו ולכך סתם ואמר דכל שרבים צריכים לו מותר:

הלכה ד

אין מוליכין את הסולם (של שובך) משובך לשובך וכו'. לפי דעת רבינו ז"ל דאמר דאע"פ דבכל מקום אסרו חכמים כאן התירו משום שמחת יו"ט י"ל שמה שלא תירצו כן בגמרא בלישנא קמא (דף ט') כשהקשו איני והא אמר ר"י וכו' דהוה מצי לתרוצי שאני הכא דמשום שמחת יו"ט הקילו הוא משום דלישנא קמא לא סבירא ליה דיש להקל משום שמחת יו"ט בענין זה ובהאי נמי פליגי לישנא קמא ולישנא בתרא ובגמרא (שם ע"ב) הקשו שם אמתני' זאת אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש וכו' כלומר קשיא דב"ש אב"ש קשיא דב"ה אב"ה ותירצו לא קשיא דב"ה משום דע"כ לא אמרי ב"ה הכא אלא משום דשוברו מוכיח עליו והשתא קשה לדברי רבינו ז"ל לרב דאמר דברה"ר הכל מודים דאסור אלא לב"ה הקילו כאן ברה"י אע"ג דבכל מקום אסור בחדרי חדרים משום שמחת יו"ט א"כ מה שייך לומר דלא התירו כאן אלא משום דשובכו מוכיח עליו וא"כ תקשה האי קושיא. וי"ל דהכי קאמר אע"ג דבכל מקום אסרו בחדרי חדרים הכא התירו ומשום שמחת יו"ט משום דיש עוד צד קולא דאפילו מה שאסרו חכמים ברה"ר היא חומרא יתירא משום דשובכו מוכיח עליו כן יש לתרץ אליבא דרב לדעתו של רבינו ז"ל:

הלכה ה

שחט בהמה בשדה לא יביאנה במוט לעיר (או במוטה) אלא מביאה אברים אברים. מ"ש ה"ה וסובר רבינו ז"ל וכו' הוא לאפוקי דאיכא מ"ד דפליג על זה שכתבו הר"ן ז"ל בפרק אין צדין ע"ש:

הלכה ט

המערב עירובי תחומין ליו"ט הרי בהמתו וכליו ופירותיו כמוהו וכו'. כתב הראב"ד ז"ל אבל יש לנו עליו טענה וכו' כלומר דהוא מפרש מה שאמרו בפרק משילין (ביצה דף ל"ט) נהרות המושכים וכו'. הרי הם כרגלי כל אדם כמו שפירשו התוספות בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ה: בד"ה ביו"ט) שרצה לומר כרגלי הממלא ודלא כרש"י ז"ל ומפני זה אמר שמחלוקתם הוא במעיינות המושכים של עולי בבל דלא קנו שביתה כיון דניידי:

הלכה י

וחפצי העכו"ם קונין שביתה במקומם ויש להן אלפים אמה לכל וכו'. קשה דאמאי לא השיג הראב"ד ז"ל על רבינו בטעם זה כמו שהשיג בטעם שכתב לקמן בשור של פטם שהרי טעם זה מבואר בגמרא פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ז:) דלא נאמר אלא לרבנן אבל לר"י בן נורי בלאו הכי חפצי העכו"ם קונין שביתה והוא ז"ל פסק כר"י בן נורי דלא כרבינו וא"כ היה לו להשיגו כאן. וי"ל דמ"מ אינו משקר דטעם זה אע"ג דלא צרכינן ליה לר"י דבלאו הכי קונין שביתה אבל בשור של פטם לפי דעת הראב"ד ז"ל רבינו ז"ל דבריו בלתי מתיישבים ולכך השיגו שם דחפצי הפקר קונין שביתה:

פירות שיצאו חוץ למקומן וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומן. ממ"ש ה"ה ז"ל בשם הרשב"א ז"ל ואם יצאו ע"י ישראל בין בשוגג בין במזיד וכו' נראה דהרשב"א ז"ל מפרש מה שאמרו בגמרא ריש פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ב) שלא במקומן בשוגג שרי בדברי ת"ק דאיירי כשיצאו על ידי כותי דהא איהו ז"ל פסק כת"ק משום דסבר רב פפא כוותיה ולת"ק מבואר שם בגמרא דבשוגג שלא במקומו שרי ועל זה קשה דהרי בפרק ו' מהל' שבת בלשון המתחיל פירות שיצאו חוץ לתחום כתב ה"ה ז"ל והרשב"א ז"ל כתב בהפך מכולם וצ"ל לפי דבריהם וכו' כלומר לפי דברי הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל ולא לפי דברי הרשב"א ז"ל דאיירי כשיצאו ע"י כותי א"כ משמע דלהרשב"א ז"ל איירי כשיצאו ע"י ישראל. ועוד מוכרח הוא מדברי הרשב"א ז"ל דאיירי כשיצאו ע"י ישראל מדקאמר שם דהעמיד הברייתא ביו"ט אבל בשבת כיון דהעבירם ישראל אסור ואי הברייתא ס"ל דאיירי כשיצאו ע"י כותי לוקמא אפילו בשבת דהא אינו אסור לדעתו בשבת אלא כשיצאו ע"י ישראל אלא ע"כ הברייתא לדעתו איירי כשיצאו ע"י ישראל וא"כ איך פסק כאן דבשוגג שלא במקומו אסור דהא קאמר ת"ק דשרי. וי"ל דהוא ז"ל סבור דראוי לפסוק כראב"י מפני שמשנתו קב ונקי כמו שכתבו התוס' אלא משום דר"פ ס"ל כת"ק מפני כך פסק כוותיה ומפני כן לא פסק כת"ק אלא במאי דמסייע ליה ר"פ

דהיינו דחזרת פירות למקומן במזיד אבל בשוגג שלא במקומן פסק כראב"י דבהא לא אירי ר"פ:

הלכה טו

ושור של פטם כרגלי מי שלקחו לשחטו ביו"ט. מימרא דשמואל בפרק משילין (ביצה דף ל"ח) שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם ולפי טעם זה של רבינו ז"ל דסבירא לשמואל דחפצי הפקר אין קונין שביתה. וא"ת א"כ בעירובין פ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מ"ז:) דאמר שמואל חפצי עכו"ם (אין) קונין שביתה ואוקמוה שם בגמרא הך מימרא דלא כרבנן דלדידהו ודאי אין קונין אלא לר"י ב"נ דס"ל חפצי הפקר קונין שביתה והקשו על זה מברייתא אחת שם והשתא לפי דעת רבינו אמאי לא הקשו שם בגמרא מדשמואל אדשמואל דהוה קושיא אלימתא טפי דהא הכא בשור של פטם לפי טעם רבינו סובר דחפצי הפקר אין קונין שביתה והתם הוא סובר כר"י ב"נ דקונין שביתה וקשיא מדידיה אדידיה. וי"ל דאפשר לדחות בדוחק ולומר דמאי דקאמר שם הוא אליבא דר"י ב"נ וליה לא ס"ל והכי דייק שם לישנא דגמרא דקאמר למאן אי לר"י ב"נ וכו' כלומר אליבא דרבי יוחנן אבל ליה לא סבירא ליה:

פרק ו

הלכה ב

ולמה נקרא שמו עירוב שכשם שהעירוב שעושין בחצרות ומבואות מערב שבת משום הכר כדי שלא יעלה על דעתם שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת כך זה התבשיל משום הכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו ביום. ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי תבשילין. כתב ה"ה דלפי דעת רבינו ז"ל דעיקר מילת עירוב בעירובי חצרות אבל כאן נקרא עירוב מפני שהוא נעשה באוכל. וא"ת הא מ"מ לא דמי לעירוב דעירוב אינו נעשה אלא בפת ולא בדבר אחר וזה ממ"ש בהפך שנעשה בדבר אחר ולא בפת. וא"כ טפי היה ראוי לקרותו שיתוף דדמי לו קצת דנעשה גם בשאר דברים מלבד הפת כמו שנעשה זה בשאר דברים. וי"ל דמשום דמה שתקנו תחלה היה עירובי חצרות וקראו שמו עירוב רצו לקרות לכל השאר עירוב כמוהו כיון דיש שום צד דמיון שהוא באוכל ולא רצו לדמותו לשיתוף שנעשה אחר כך:

הלכה ה

וצריך שיהא עירוב זה מצוי עד שיאפה כל מה שהוא וכו'. כתב הראב"ד ז"ל נראה לי שאם אפה ולא בישל וכו'. אין לשון הראב"ד ז"ל מדוקדק כלל דהוה ליה למימר כשלא

אפה ולא בישל לצורך שבת שמה שעשה לצורך יו"ט בעוד העירוב קיים מהני ולמה נקט שאפה ולא בישל או שבישל ולא אפה אין לדבר זה טעם. וגם נראה שהוא השיג על רבינו ז"ל מפני שמלשונו נראה שמכחיש לו דין זה שכתב ולבשל כל שהוא צריך לבשל דמשמע מה שצריך לבשל בין לשבת בין ליו"ט. ואפשר ליישב דברי רבינו ז"ל דרוצה לומר דלא אפה כלל דצריך שיהא עירובו קיים עד שיעשה כל מה שצריך לשבת אע"פ שעשאו לצורך יו"ט וכן הבין דבריו ה"ה ז"ל:

הלכה ו

המניח עירובי תבשילין. כתב הרב המגיד ז"ל ושם מבואר שדינו כעירוב שבת ע"כ. לא ידעתי היכא נתבאר זה בגמרא אבל בהלכות ביאר אותו:

הלכה ח

ואומר בעירוב זה יותר לי לאפות ולבשל מיו"ט של מחר לשבת. מ"ש של מחר אין הכונה לומר שאם עומד בעיו"ט שהוא יום ד' ולמחר הוא יום ה' ויום ו' שהם שני ימים טובים שיהא מותר לבשל מיום ה' לשבת דהרי כתב ה"ה למטה בשם בעל העיטור בשבת קרובה התירו ולא רחוקה ולא כתב שם ה"ה ז"ל שרבינו חולק משמע דהכי ס"ל אלא הכוונה כשחל יו"ט ביום ו' ויום שבת והוא עומד בעיו"ט שהוא יום ה' או שהוא בא"י דאין להם אלא יום אחד שהוא יום ו':

הלכה ט

מי שלא הניח וכו'. מה שדחו הא דרבינו מהלכה עיין הטעם בב"י סימן תקכ"ז:

הלכה י

עבר ואפה ובשל לשבת אין אוסרין עליו וכו'. רבינו ז"ל פסק הבעיא להיתר וקשה דהרי בגמ' אתו למפשטה לאיסורא מהא דאמרינן (דף י"ח:) המעשר פירותיו בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דמשמע דמזיד אסור ותירצו דאיירי דאית ליה פירי אחריני ע"כ משמע דלרבינו דפשיט הך בעיא להיתרא מוקי הך ברייתא דאית ליה פירי אחריני וא"כ קשה שהרי בפ' כ"ג מהל' שבת כתב המגביה תרומות ומעשרות בין בשבת בין ביו"ט בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ולא כתב שם שצריך שיהיה לו פירות אחרים משמע דבכל גוונא אסור. וליכא למימר דלפי המסקנא לא צריכנא להאי תירוצא דאית ליה פירי דהא אמרו שם איסורא דשבת שאני דהא הוא ז"ל כתב דבין בשבת בין ביו"ט לא יאכל במזיד. וצריך לומר דהוא ז"ל מפרש כשחזרו ופשטו הך בעיא לאיסורא מהא דהמטביל וכו' ותירצו אי נמי אפשר בשאלה וכו' דהך אי נמי קאי אכולהו אפילו לפשיטות קמא כלומר אי נמי בין הכא ובין התם אפילו דלית ליה פירי ואפילו דלית ליה מאני והטעם דאפשר

בשאלה כלומר בפירות אפשר לשאול מחבירו וכן בכלים והוא ז"ל פסק כאי נמי ובזה דבריו מיושבים:

הלכה יד

כל הדברים האלה שאמרנו וכו'. יש בכאן מקום שאלה דבפ"ק דביצה (דף ד') גבי שבת ויו"ט הסמוכים זה לזה רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמרו שם בגמ' דקסבר רב שתי קדושות הן ומ"מ מתסר משום הכנה דרבה ופסק רבינו ז"ל הלכה כרב בסוף פרק ב' וכהכנה דרבה פוסק ג"כ בראש הפרק א"כ כפי סברתו של רבינו כאן דל"ל בשני שהוא ספק חול דידעינן ודאי שהוא חול ומ"מ חכמים גזרו מדרך הודאי ועשאוהו קדש א"כ בשני ימים טובים של גליות עתה בזמן הזה דהם שתי קדושות דהרי אין לומר כאן דהוא ספק דחכמים עשאוהו קדש למה לא יהא אסור ביצה שנולדה בראשון ביום ב' כמו שבת ויו"ט שאע"פ שהם שתי קדושות מ"מ אסור משום הכנה דרבה הכא נמי נימא הכי וזה לא משמע מדברי רבינו ז"ל דהוא לא חלק מזמן הקדום לזמן הזה אלא לענין הדברים שהזכיר אבל לא לענין ביצה. ולכאורה נראה דלענין ביצה נמי יש לחלק דאין להתירו ביו"ט שני ממה נפשך אם הראשון קדש וכו' כמ"ש רש"י ז"ל בפרק אין צדין דהא ידעינן ודאי דהשני הוא חול ומ"מ עשאוהו קדש. וי"ל דבשלמא התם בענין הביצה אינו מתנה כלל אלא ממילא כיון דהשני הוא חול הוא מותר אבל הכא שעל כל פנים צריך להתנות כמו שהיו עושים מקודם כשהיה להם ספק שהיו מתנים וע"כ צריך לעשות עתה כל מה שהיו עושים בראשונה כשהיה להם ספק משום הזהרו במנהג אבותיכם א"כ כשהיה מתנה ואמר אם היום קדש ואתמול חול או אם היום חול ולמחר קדש התנאי שמוציא מפיו הוא דבר שקר דהרי ודאי היום חול וכי תימא יעשה הדבר בלא תנאי זה אי אפשר דצריך לעשות כמו שהיו עושים בראשונה כמו שפירשתי:

הלכה יח

כיצד הקטנים נותנים להם קליות. עיין בבית יוסף ז"ל סוף הלכות יו"ט:

שאין שמחה אלא בבשר. עיין שם:

הלכה כג

ואין קורעים ביו"ט שני וכו'. על מה שתירץ ה"ה ז"ל דאיכא למפרך מה לחוה"מ שאינו אסור במלאכת הקריעה מדבריהם תאמר ביו"ט שאסור מדבריהם וכו'. יש להקשות דכיון דאין איסור מלאכה ביו"ט שני אלא מדבריהם נעביד הכנסת פירכא (בק"ו) כיון דאיכא כתובה בתורה ונעביד הכי ומה חוה"מ שאע"פ שאינו אסור בעשיית מלאכה לא הועילה לו קולתו זו אלא אינו נוהג בו אבילות ומ"מ חייב לקרוע יו"ט האחרון שאע"פ

שהוא אסור בעשיית מלאכה נוהג בו אבילות אינו דין שיהא חייב לקרוע. וי"ל דלתרץ זה כתב ה"ה ואם אמרו שנוהג אבילות כלומר ליכא כאן הכנסת פירכא דאם נוהג אבילות אין ראוי מן הדין שיהא היתר עשיית מלאכה מה שאין כן בחוה"מ. אבל מ"מ קשה דמדכתב רבינו ז"ל ההבראה בחוה"מ משמע דאסורה ביו"ט שני וכן הספד של תלמיד חכם וכן כתב רבינו ז"ל פרק י"א מהלכות אבלות וא"כ תפול שם קושיא זו של ק"ו זה ונאמר ויהיו מספידין ביו"ט האחרון של פסח מק"ו ומה חוה"מ שאינו נוהג אבילות מברין ומספידין יו"ט שנוהג אבילות אינו דין שמברין ומספידין מה לחוה"מ וכו' נעביד הכנסת פירכא דהשתא ליכא למימר ואם אמרו שנוהג אבילות וכו' כמ"ש ה"ה ז"ל דאין הספד והבראה חילול ביו"ט מבחוה"מ. וכי תימא שמה שכתב רבינו ז"ל בפרק י"א מהלכות אבל ביו"ט שני לא הוי יו"ט האחרון אלא יו"ט שני של פסח האחרון מב' ימים הראשונים זה אי אפשר שהרי משמע יו"ט שני כל יו"ט שני שבעולם דהא קאמר ואין קורעים ואין מברין וכי היכי דקריעה הוי בכל יו"ט שני ה"נ הבראה וה"ה הספד ת"ח ועוד דאם לא תאמר כן מה הקשו כאן על רבינו ז"ל נימא דמאי דכתב רבינו ז"ל כאן לא הוי יו"ט האחרון דאין סברא לומר דמשום דקאמר רבינו ז"ל כלל משמע הכי דמאי דקאמר כלל הוא לאפוקי קרוביו של מת כמו שביאר בסוף דבריו אלא ודאי דכל יו"ט במשמע וצ"ע:

פרק ז

הלכה א

חולו של מועד אע"פ שלא נאמר בו שבתון הואיל ונקרא מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה וכו'. לפי מה שכתב הרמב"ן שכל מלאכה שאינה לצורך וכו' קשה דאיך יתרץ הברייתא שאמר פרק אין דורשין (חגיגה דף י"ח) מה שביעי וכו' עד ואיזו מלאכה מותרת ע"כ. הרי מבואר שם דכל מה שאסרו חכמים הוא דין תורה שהכתוב מסר הדבר לחכמים. וני"ל דהכי קאמר הכתוב מסר לחכמים שהם יאמרו לך הדברים שהם אסורים מדין תורה שהוא היכא שאינו לצורך מועד ואינו דבר האבד. אבל אין הכונה לומר שכל מה שאסרו חכמים הוא אסור מדין תורה. אבל מ"מ קשה דכיון דבתחילה הקשו אימא שביעי מצוה בכל מלאכה משמע דרוצה להעמיד ההקש לחומרא בכל מה שאפשר משום דלחומרא מקשינן ומשום דאמר קרא וביום השביעי לא העמידו לגמרי וא"כ קשה דסוף סוף נעמידהו בכל מה שאפשר ונאמר הכתוב מסר לחכמים וכל מה שאמרו חכמים יהיה אסור מן התורה כמו בימים טובים שמסרם לחכמים והשתא

הוי טפי לחומרא כלומר דדוקא דבר שלא לצורך המועד ואינו דבר האבד שיהא אסור לבד ואם כן כיון דאיכא לאוקומי קרא לחומרא טפי מוקמינן ליה. וי"ל בדוחק שלא רצו חכמים להחמיר כל כך שאינו נראה להם סברא כלל להחמיר כל כך מדין תורה אלא דוקא דבר שאינו אבד ושלא לצורך המועד. וגם צריך לומר [כן] לפי הרמב"ן ז"ל במה שאמר בריש פרק מי שהפך (מועד קטן דף י"א:) אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא:

הלכה ד

וכל המכוין מלאכתו והניחה למועד וכו'. הא שלא גזרו שלא יעשנה במועד משום דילמא ישהה לעשותו במועד כמו שגזרו בגילוח שמא ישהה עד חוה"מ התם לאו טעמא משום דכי ישהה יעשה מלאכה במועד דהאי לא איכפת לן כיון דמותר מן הדין אם כן אין לגזור בשביל כך אלא הטעם שלא יכנס מנוול כמ"ש לקמן רבינו ז"ל משום הכי גזרו. ובגמ' מי שהפך (י"ב:) שאלו כיון מלאכתו במועד וכו' את"ל צרם אזן בכור קנסו וכו' את"ל מכר עבדו לעכו"ם וכו'. ובפ' פסולי המוקדשין (ל"ד:) אסיקו בגמ' בבכור דלא קנסו לבנו ודמכר עבדו לעכו"ם אסיקו בפ' השולח (גיטין מ"ד:) דלא קנסו וא"כ היה נראה קשה לשיטת רבינו ז"ל דס"ל דכל את"ל פשיטותא הוא כמו שנראה מדברי ה"ה ז"ל פרק י"ב מהלכות מכירה אלא דשאני הכא דהגמ' גלי לן בהפך היכא דלא גלי לן ודאי פשיטותא כיון שהגמרא תפס הצד האחד באחד מאלו:

הלכה ו

מי שהיתה לו תבואה מחוברת לקרקע וכו' קוצר ומעמר וכו' מה שהוא צריך ובלבד שלא ידוש בפרות שכל דבר שאין בו הפסד וכו'. הנראה אלי בדעת רבינו ז"ל שהוא סבור דמדאמר רב יוסף (דף י"ב) דהלכה [כר' יוסי] דכל דבר האבד אינו צריך שינוי משמע דאם אינו דבר האבד צריך שינוי ומפני כן פסק דכל דבר שאינו אבוד צריך שינוי. וה"פ דשמעתא פרק מי שהפך (מועד קטן דף י"ב:) אי ר' יוסי ידוש נמי בפרות כלומר דמשמע דמאי דקאמר ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר קאי אריש דקאמר ואפילו כלו אבוד אסור ואהא קאמר דאם כלו אבוד ואם אין לו מה יאכל קוצר ומשום הכי הקשו דבדבר אבוד למה לי שינוי לר' יוסי ותירצו דלאו טעמא משום שינוי אלא דאוושא מילתא ורבינו פסק כר' יוסי בדבר האבוד ודלא כוותיה במאי דקאמר במחובר כולו אסור דבהא פליגי עליה רבנן וכדמשמע מההוא עובדא דרב כדכתב ה"ה ז"ל. וכתב רבינו ז"ל דצריך שינוי מפני שאין בו הפסד כלומר שאינו דבר האבוד וע"כ לא קאמר ר' יוסי דאינו צריך שינוי אלא בדבר האבוד אבל דבר שאינו אבוד צריך. וא"ת א"כ איך קאמר רבינו ז"ל ובלבד

שלא ידוש בפרות דמשמע דכשלא ידוש בפרות בלבד סגי הא אפילו אי לא ידוש בפרות מ"מ לא סגי בהכי דאין זה שינוי כדאמרו בגמרא. ונ"ל דהכי קאמר ובלבד שלא ידוש בפרות משום דכל דבר שאינו אבוד צריך שינוי ואם ידוש בפרות לא מבעיא דאינו שינוי אלא אדרבא אוושא מילתא טפי. אי נמי דרבינו לא איירי אלא בזמן הזה שהכל דשין בפרות ומשום הכי הוה שינוי דאין דרכנו כמו בזמן הגמרא לדוש במקלות. וא"ת בטוה שכתב רבינו ז"ל לקמן וטוה תכלת לבגדו בלא שינוי אמאי לא ישנה כיון שהוא דבר שאינו אבוד. וי"ל דשאני התם משום דטוה צמר לציציותיו והוא מצוה התירו. כך נראה לישב דברי רבינו ז"ל. ובי"י ז"ל בסי' תקל"ז תמה על דברי רבינו ז"ל ונראה שהוא מפרש דבריו דמאי דקאמר שאין בו הפסד ר"ל שאין לו הפסד כלל אם יעשנו על ידי שינוי ומשום הכי צריך שינוי וע"כ לא התיר רבי יוסי בדבר האבוד בלי שינוי אלא כשמפסיד ע"י שינוי אבל כשאינו מפסיד לא ודין זה של ובלבד שכתב רבינו ז"ל הוא אפילו לכל דבר האבוד ובהכי יתרץ ההיא דטוה במפסיד שם על ידי שינוי דאינו טוה יפה לפי סוגיית הגמ' פירש כן דמשתמע לתרי אנפי כוותיה דמר או כמו שכתבתי למעלה:

הלכה י

עושין כל צרכי הרבים במועד וכו'. אפשר שדעת הראב"ד ז"ל דמדאמרו בגמרא (דף ה') ואין צריך לומר בשל רבים בשרבים צריכים להם משמע דתרתי בעינן שיהיו הבורות של רבים וגם שרבים צריכים להם אבל אם הבורות של יחיד אפילו שהרבים צריכין להם אין כורין והוא הבין מדברי רבינו ז"ל דלא בעי אלא חד והוא שרבים צריכים להם אף שיהיה של יחיד שהרי לא הזכיר שיהא של רבים אלא וכורין להם כלומר לצרכיהם ומפני כן השיג עליו ואמר אבל של יחיד וצריך להם אע"פ שבור זה צריך לרבים אין כורין כיון שהוא של יחיד ולשון צריך קשה דהיל"ל נצרך אבל זה נ"ל לתת לו קצת סברא:

הלכה יג

ואסור לכתוב במועד וכו'. כתב ה"ה בשם הרא"ה דכשם שמותר לכתוב תפילין ומזוזה לעצמו כך מותר להגיה בספרי תורה וכו' שמשנתנו אינה אלא בעושה לאחרים כדאיתא (מ"ק י"ח:). וקשה דאיך אמר דמשנתנו שאמרה ואין מגיהין אפילו אות אחת היא בעושה לאחרים הא ע"כ ת"ק סבירא ליה דאפילו לעצמו אינו כותב מדפליג עליה ר' יהודה ואמר כותב לעצמו. ומדאשמעינן דבתפילין ומזוזות אינו כותב לעצמו א"כ אין מגיהין אות אחת נמי הוא אפילו לעצמו דהא לית ליה שיהא מותר להגיה לעצמו אלא משום דמותר לכתוב תפילין לעצמו משמע דלרבנן דאסור לכתוב לעצמו הוא הדין ההגהה. ועוד קשה במה שהביא ראיה לדבריו ה"ה ז"ל ואמר דמדספרים ע"כ אסור לכתוב משום דהא לא

תנינהו בברייתא אם כן הוא הדין ההגהה ואמאי לא הכריח ה"ה ז"ל הגהה מקושיא שהכריח הספרים ולימא דע"כ ההגהה אסורה מדלא תני בברייתא היתר בהגהה כמו בכתיבת תפילין דהיה לו לומר ומגיה לעצמו ואמאי הכריח הדבר ה"ה ז"ל בספרים ואח"כ אמר שיש לו ג"כ הדין זה בהגהה הא יש לו להכריח ההגהה מן הקושיא שהכריח הספרים. ואם תאמר שהיה יכול לומר דלא תני בברייתא ההגהה משום דהוי כ"ש דכיון דכתיבת תפילין מותרת כ"ש ההגהה אבל בספרים ל"ל דשביק להו בכ"ש דהא איכא סברא לאסור טפי בספרים א"כ איך כתב אחר שהכריח הספרים ואמר שאף בהגהה כן הא יש חילוק בין ההגהה לספרים אלא ודאי דס"ל דתרווייהו שוים ואילו לא היה כותב ה"ה ז"ל או מטעם אחר היינו אומרים שרצה להכריח הדבר בספרים דמלבד שיש לו הכרח דאמאי לא תנינהו בברייתא יש לו הכרח מענין הטעם הנזכר. אבל בההגהה אין כאן הכרח דודאי יכול להגיה ספר אחד בחוה"מ אבל מאחר שכתב הוא או מטעם אחר משמע דכל עצמו וראייתו לא הוי אלא מדלא תני בברייתא ולא קפיד בטעם וא"כ הדרא קושיא לדוכתה. ויש לומר לקושיא ראשונה שמה שאמר שמשנתנו אינה ר"ל דברי תנא קמא דודאי ת"ק איירי אפילו כותב לעצמו אלא הכי קאמר הדין שיצא לנו מדברי ר"י במשנתנו בענין ההגהה הוא דין דומה לתפילין דדוקא לאחרים אסור אבל לעצמו כותב וזה פשוט. ולקושיא שנית י"ל דמה שהכריח ה"ה הוא דכיון דהברייתא הזכיר דין הכתיבה אמאי לא הזכיר אותה כוללת שהוא אפילו בשאר הספרים אבל להכריח דאמאי לא הזכיר דין ההגהה זה אינו הכרח דזה דין אחר בפני עצמו אבל השתא לא הכריח אלא הדין של כתיבה עצמו שאמר מדלא אמרו כלל מ"מ בשאר ספרים אסור וזה הכרח אמיתי ונכון:

הלכה טז

ואין נושאים נשים ואין מייבמין במועד וכו'. קשה דכאן נראה דפסק כרבה בר הונא דאמר (דף ח') מפני שמניח שמחת הרגל ולקמן נראה דפסק כרב חנינא דאמר לפי שאין וכו' שכתב שלא יערב וכו'. ויש לתרץ זה דמאי דקאמר שלא יערב רוצה לומר שלא יניח שמחת הרגל ויעסוק בשמחה אחרת והיינו הך ואין הלשון מדוקדק. אבל מ"מ יש תימה דבפרק י' מהלכות אישות כתב רבינו ז"ל ואין נושאין נשים במועד לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת ע"כ והיינו כדברי ר' חנינא דאמר לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ואע"ג דבגמרא דידן מפיק לה מקראי אחריני הרי כתבו התוס' דבירושלמי מפיק לה מדכתיב מלא שבוע זאת וא"כ קשה דהרי ה"ה כתב כאן דרצה לפסוק כרבה בר (רב) הונא משום דרב סבר הכין והרי בפרק י'

בהלכות אישות לא פסק כן ויש להגדיל עוד התימה עם מה שכתב בלשון רש"י ז"ל בספרי האלפסי ז"ל דאיכא בין רבה בר (רב) הונא דאמר משום שמניח וכו' לרב חנינא דאמר משום דאין מערבין שמחה בשמחה הפרש גדול בענין הדין דלמ"ד אין מערבין הוא כל שמחה שבעולם שהרי למד משלמה המלך ע"ה שלא רצה לערב שמחת חנוכת הבית עם שמחת הרגל אבל לרבה בר (רב) הונא לא הוי אלא שמחת אשתו דמתוך שחביבה עליו מניח שמחת הרגל בעבורה אבל שאר שמחות לא וקאמר גמרא דהיינו דרב משום דרב נמי לא הזכיר אלא שמחת אשה דהיינו בחגך ולא באשתך אבל שאר שמחות לא כך מפורש שם בדברי רש"י ז"ל ומוכרח הוא דאם אין ביניהם חילוק אמאי מהדר גמרא למילף דאין מערבין שמחה בשמחה משלמה המלך ע"ה הוה ליה למילף מושמחת בחגך כדיליף רב. והשתא קשה בדברי רבינו ז"ל דאיך פסק כאן כטעם זה ושם בהלכות אישות פסק הטעם האחר כיון דאיכא נפקותא בינייהו לענין דינא. ויש לומר דודאי דרבינו ז"ל פסק כמאן דאמר אין מערבין אבל מ"מ מאן דאמר אין מערבין אינו מכחיש למ"ד משום שמניח שמחת הרגל אלא מוסיף עליו דאפילו שאר שמחות נמי לכך לא חש רבינו ז"ל לכתוב כאן טעם זה דמניח שמחת יו"ט וכו' כיון שהוא מוסכם אבל מ"מ כתב בפ' י' מהלכות אישות טעמא דאין מערבין להודיענו שם הדין דאפילו בשאר שמחות וכאן לא הוצרך לפרש שסמך על מה שכתב שם. וגם אפשר להוסיף עוד ולומר כפי דרך זה דמה שכתב כאן רבינו ז"ל שלא יערב שמחה בשמחה לשונו מדוקדק יפה ופסק כמאן דאמר אין מערבין וכמו שפסק בפ' י' מהל' אישות וטעמו שכתב כאן שלא יערב שמחה בשמחה. ולעיל מיניה כתב שלא תשתכח וכו' הוא משום דלעיל כתב הטעם מוסכם שהוא הטעם שמניח וכו' אבל כאן שכתב שלא יעשה סעודת ארוסין ועוד אמר ולא יעשה סעודת נישואין דהיינו סעודת מחזיר גרושתו דאין זו שמחה וליכא למגזור משום שלא תשתכח שמחת החג כיון דאין כאן שמחה גדולה דהיא שמחה מועטת ולכך לא ישתכח שמחת החג בעבורה אלא ודאי דטעם הוא משום דשלא יערב שמחה בשמחה אע"ג דתנא דבי שמואל סבר בסוף פרקין דלא יעשה סעודת אירוסין אפשר דמ"ד טעמא שלא תשתכח פליג עליה ומפני כך כתב רבינו ז"ל כאן בדין זה טעם דאין מערבין וכדכתב בפ' י' מהלכות אישות משום דס"ל הכי ופעם אחר הזכיר כאן טעם דשלא ישתכח מפני שהוא מוסכם וכל זה איננו שוה וצ"ע:

הלכה יט

וכל היוצא מטומאתו לטהרתו מותר לגלח במועד כו'. מה שכתב רש"י ז"ל (דף י"ז ע"ב) x ולא גזרינן שמא ישהה קרבנותיו וכו' כלומר ולא גזרינן כשחל שביעי במועד שיהא

אסור לגלח משום דדילמא יהא לו פנאי לגלח קודם המועד וישהה עד המועד דלהא ודאי לא גזרינן משום דשמא ישהה קרבנותיו. זה נראה לי ליישב הלשון ומ"מ אינו נאות ואינו מיושב. ומה שכתב ה"ה ז"ל נראה מדבריו וכו' אע"ג דבכיבוס גריס והעולין מטומאה לטהרה יש לומר דגם שם ס"ל לרש"י ז"ל דהיינו דוקא במצורע כמו שכתבו שם התוס' ז"ל:

ואנשי משמר ששלמה משמרתן בתוך המועד מותרין לגלח וכו'. כתב ה"ה ופסק רבינו ז"ל כתנא ברא שהלכה כמותו באבל וכו'. כונתו לומר שמטעם שאמרנו למעלה שהלכה כמותו באבל משום דהוי דבר של דבריהם מהך טעמא הלכה כמותו בכהן. זה נראה לי כונתו ז"ל דאם לא תאמר כן קשה אמאי לא הכריח הדבר בכהן משום דהוי דבר של דבריהם כמו שהכריח באבד:

הלכה כ

ועושה אשה כל תכשיטיה וכו'. כתב ה"ה ז"ל וראיתי מי שכתב דת"ק דמתני' ור"י לא פליגי במועד קטן (דף ט') ע"כ. וקשה דא"כ איך אמר בברייתא ומודה רבי יהודה דלמאן מודה כיון דליכא מאן דפליג עליה כמו שהקשו בגמרא בריש פרק האשה שנתארמלה (כתובות דף ט"ז) גבי ומודה ר' יהושע. ואפשר לומר דמאי דקאמר ה"ה ז"ל דלא פליגי הוא ת"ק דמתני' ור' יהודה אבל ודאי דאיכא תנא אחר בעלמא דפליג עליה דר' יהודה ומשום הכי קאמר ומודה. עוד כתב ואולי פסק וכו' מפני שלא מנו וכו' וכי תימא השתא נמי דאית לן כר"י אמאי לא מנו בברייתא לסוד בסיד שיכול לקפלו דמודה רבי יהודה. וי"ל דלא רצה למנות אלא מילתא פסיקתא כוחלת ופוקסת וכו' דהוא בכל ענין אבל לסוד בסיד דאינו פקוס אלא דוקא היכא דיכול לקפלו לא תני:

הלכה כב

אין עושין סחורה במועד וכו' ואין לוקחין וכו'. כתב ה"ה ז"ל ופי' אין זה בלוקח וכו'. ופשט הלשון משמע דר"ל דלא איירי בלוקח מן השייראה דבלוקח מן השייראה ודאי דאפילו עבדים ובהמה לוקחין ואם זאת היתה כונתו קשה דלמטה כתב ולפיכך במועד וכו' או להשתכר שמוצאו בזול לפי דעת רבינו ז"ל נראה דהיינו ודאי קונה דשייראה כמ"ש למעלה בשם רבינו והראב"ד ז"ל ועל זה אמר אבל בתים ועבדים כיון דאוושו וכו' משמע דבתים ועבדים אפילו קנייה בשייראה לא מהני וא"כ קשה מדידיה אדידיה דהוא לא רצה להעמיד המשנה בכך משום דס"ל דבשייראה לוקחים אפילו עבדים כמ"ש בתחלת הלשון. לכך יש לומר דמאי דכתב ופי' וכו' ר"ל דלא נטעה דמאי דכתב לצורך המועד הוא בלוקח מן השייראה כלומר דבעינן תרתי שיהא לוקח מן השייראה ולצורך המועד

אבל בשאר דברים בשיירא לבד סגי דהא ליתא אלא דלצורך המועד סגי אפילו בבהמה ועבדים ובשאר דברים דצריך לו שלא לצורך המועד אפילו לוקח כדרכו או להשתכר סגי. וכל זה הוא שלא כדעת הרמב"ן ז"ל דלדבריו לא סגי שום חד מהני אלא תרתי בעינן שיהא צריך לו ושיקנה מן השיירא כמ"ש ה"ה ז"ל לדעתו לעיל. וא"ת לדעת ה"ה ז"ל איך אמרו מוכרי פירות מוכרים לצורך המועד בצנעה אפילו שלא לצורך המועד כיון דצריך לו סגי כמו שהקשו התוס' ז"ל. וי"ל דרבותא אשמעינן דאפילו לצורך המועד צריך בצנעה וא"כ האי דנקט לצורך המועד לרבותא נקטיה זו היתה כונת ה"ה ז"ל ומ"מ אינו מחוור דמנין לו דבלוקח מן השיירא אינו מותר לקנות עבדים ובהמה כיון דסוף סוף מתניתין לא משמע ליה אלא בלוקח כדרכו. עוד כתב ולא מנה מה שצריכין לעשות בו מלאכה וכו' כוונתו דאפילו תאמר דלקח כרם לבצור או שדה לקצור דכבר אהני ליה לצורך המועד מ"מ נ"ל דלא רצה התנא להשמיענו בדבר שצריך לעשות בו מלאכה קודם שיקנה ממנו:

פרק ח

הלכה ג

ומרביצין את השדה וכו'. וא"ת לדעת רבינו ז"ל דהרבצה בבית הבעל אסורה ובבית השלחין מותרת א"כ כשהקשו בגמרא (דף ו':) תרי ברייתות חדא דאמרה מרביצין שדה לבן בשביעית אבל לא במועד וחדא דאמרה מרביצין בין במועד בין בשביעית אמאי לא תירץ דהך מתניתין בין במועד איירי בבית השלחין ואחריתי הוי שדה לבן ואמאי דחקו ואמרו הא ראב"י הא רבנן. וי"ל דמשמע ליה לגמרא דהך מרביצים בין במועד הוי כולל בין שדה לבן בין בית השלחין:

הלכה ד

בורות שיחין ומערות של יחיד אם היה צריך להן חוטטין אותו ושפין את סדקיהן אבל אין חופרין אותן לכתחילה וכו'. תימה דבגמרא (דף ה') אמרו בברייתא בבור של יחיד וחוטטין אותן אבל לא שפין את סדקיהן וא"כ איך כתב רבינו ז"ל דשפין את סדקיהן. ע"כ נראה לומר דהוא ז"ל גורס שם ושפין את סדקיהן. ועוד אמרו שם ולא חוטטין לתוכן צ"ל דהך חטיטה בתרא הוי כמו חפירה והוי טפי מחטיטה קמייתא שהתיר קודם וזהו שכתב כאן לתוכן:

בורות וכו' של יחיד. כתב ה"ה ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דאם אין לו ליחיד מותרת חפירה דומיא דקוצר ודש. וא"ת הא קוצר ודש כשאין לו מה יאכל לא התירו אלא ע"י שינוי כמ"ש רבינו ז"ל לעיל ואפשר דה"נ ע"י שינוי קאמר:

הלכה ה

עכברים שהם מפסידין וכו'. עיין בב"י במקומו ויתבאר לך היטב לשון ה"ה ז"ל:

הלכה י

אין מתליעין את האילנות וכו' אבל סכין את האילנות וכו'. תימה דבפרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ') אמר סכין שמן לגיזום בין במועד בין בשביעית ורמינהו סכין את הפגין (ומנקבין) ומפטמין אותן עד ראש השנה ר"ה אין בשביעית לא מי דמי הכא אוקימי אילנא ושרי התם פטומי פירא ואסור עד כאן. הרי מבואר שם דבשביעית סכין את הגיזום אבל לא את הפגים שהם הפירות משום דבגיזום הוה דבר האבד דמוקים אילנא אבל בפירות לא ואם כן כיון דבשביעית אין סכין את הפירות כ"ש במועד דהא אמרו שם מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד משמע דקיל שביעית ממועד ופירשו שם בגמ' הטעם דבשביעית לא אסר רחמנא אלא מלאכה אבל במועד אסר אפילו טירחא א"כ פשוט שם בסוגיא דקיל שביעית ממועד וכיון דבשביעית אמרינן אין סכין את הפירות כ"ש במועד וא"כ איך כתב כאן רבינו ז"ל דסכין את הפירות. ועוד תימה דבגמרא הקשו שם בשביעית זהום אזיהום ותירצו תרי זהמי הוו חד לאוקומי ושרי וחד לאברויי אילני ואסיר. ורבינו ז"ל בפ"ה מהל' שמיטה ויובל כתב סתם ולא יסוך את הנטיעות בדבר שיש לו זוהמא דהיינו זיהום כמו שכתב בפירוש המשנה בפ"ב ממס' שביעית וא"כ היה לו לחלק בין הני תרי זיהומי ולומר דאם הוא זיהום להברות האילן אסור ואם לאוקומי האילן שרי ועוד שלא הזכיר שם מתליעין כלל בשביעית ובסוגיא זו נראה דמתליעין. מיהו לזה יש לומר דרבינו ז"ל סבירא ליה דפליגי תנאי בירושלמי דלא מפליג בין הני תרי זיהומי כמו שכתב רבינו שמשון שם והוא ז"ל פסק כתנא דמתניתין דאמר אין מזהמין בשביעית וה"ה דאין מתליעין והטעם דס"ל דמתני' דירושלמי משום דגמ' דידן לא אמר תירוצא דתרי זיהומי בלשון ודאי אלא בדרך דילמא וכיון דבירושלמי אמר תנאי היא בדרך ודאי אין ספק דגמ' דידן מוציא מידי ודאי דהירושלמי זו היא דעתו ז"ל. אבל לקושיא הראשונה צ"ע דלא מצינו בירושלמי שיאמר בהאי קושיא דסיכה אסירא דהוו תנאי כדי שנאמר שיסמוך עליו רבינו ז"ל ועוד דהוא ז"ל כתב בפ"א מהלכות שמיטה ולא יסוך את הפגין משמע דהגיזום שרי ודוקא בהפגין דהוא הפירות אסיר

משום דהוי פטומי פירא כמו שאמרה גמרא וא"כ הדרא קושיא לדוכתא וצ"ע. ודברים רבים עלו במחשבה ואין אחד מהן עולה כהוגן:

הלכה יג

ומסרגין את המטות וכו'. כתב ה"ה ז"ל ורבינו ז"ל לא הזכיר זה שכיון שלא כתב וכו'. אע"ג דבגמרא (דף י') הוצרכו לומר דהתם שאמר ושוין שאין מפשילין היינו משום דבלשון המשנה היינו יכולים לטעות דמסרגין היינו מפשילין דכן דרך התנא לסתום אבל רבינו ז"ל שהוא פוסק היה לו לפרש:

הלכה יז

אסור לעשות מלאכה בערב יום טוב וכו'. כתב ה"ה ז"ל וקשה לי אם כן ערבי חג הסוכות וכו'. אפשר דרש"י ז"ל יתרץ דשאני ערב פסח שעסוק במצה שמורה שמצותה מחצות ולמעלה:

הלכה יט

ואפילו במקום שנהגו וכו'. תימה דאמאי לא כתב רבינו ז"ל בגמ' שאר מלאכות עד חצות וכן התחלת שאר אומניות היינו דוקא לצורך המועד וכן מפורש שם בברייתא (פסחים כ"ה) כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה וכו' וחכמים לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא בהתחלת שאר אומניות אבל בשאר מודה. ואם נאמר דהוא ז"ל סבור דחכמים פליגי עליה דר"מ אפילו במאי דקאמר לצורך המועד דסבירא להו דתחילת שלש אומניות וגמר שאר אומניות עושין עד חצות אפילו שלא לצורך המועד ופסק כחכמים מ"מ מנין לו ז"ל לאפושי במחלוקת בין ר"מ לרבנן בהא כיון שאינו מפורש כלל בדבריהם. ואפשר לומר דרבינו ז"ל רמז זה שיהיה לצורך המועד במה שכתב שאין העם צריכין לשאר האומניות צורך הרבה כפשט לשונו משמע דאינו צריך צורך הרבה למועד ומפני כן לא התירו וכאן בתחילת ג' אומניות כיון דהוא לצורך המועד התירו והוא הדין שאר גמר מלאכות עד חצות בהתחלת שלש אומניות כגמר שאר מלאכות, וכל זה אינו שוה:

הלכה כ

וכן מי שדעתו לחזור וכו' והוא שלא יתראה וכו'. כתב כן רבינו ז"ל מפני דרבה בר בר חנה כסייה (דף נ"א) ואע"ג דאביי אמר ליה דשוינהו ככותאי מ"מ בדין הוא לכסות מפני שלא ישנה אדם מפני המחלוקת כמ"ש הר"ן ז"ל ומה שהקשה לו אביי עיין שם ומ"מ רבינו ס"ל פסק כרבה:

הלכה כא

מוליכין ומביאין וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל ולא אסור במועד וכו'. וא"ת אם כן בארבעה עשר נמי ניגזור דשמא יאמר שתקנן בו ביום ואסור לעשות מלאכה בו ביום אחר חצות מדרבנן דהא בחול המועד נמי אין האיסור אלא מדרבנן כמו שנתבאר למעלה בריש פרק ז', וי"ל דאע"ג דחול המועד הוא מדרבנן גזרו בו משום שיש לו סמך מן התורה כמו שאמרו בריש פרק מי שהפך (מועד קטן דף י"ב) דאורייתא ופירושו לדעת רבינו ז"ל שיש לו עיקר מן התורה כלומר שיש לו סמך במקראות מה שאין כן בארבעה עשר שאין לו עיקר מן התורה כלל:

ומושיבין שובכים לתרנגולים. בפירוש הראשון שכתב ה"ה ז"ל לדעת רבינו ז"ל יש להקשות דע"כ טפי יש לאסור במושיבין שובכים לתרנגולים מהיכא דברחה x (ואע"פ שאין פי' מושיבין שובכין העמדת ביצים מ"מ יש לומר יותר) דהא לפי האמת הושבת שובכים מותרת בי"ד ובחש"מ אסור וא"כ כשהקשו בגמרא (דף נ"ה:) השתא אותובי מותבינן וכו' אמאי לא הקשו רישא דמתני' לסיפא ויאמרו השתא מושיבין שובכין מותר היכא דברחה מבעיא. וי"ל דלא הקשו כן משום דיש לתרץ דאיצטריך לאשמועינן ברחה דהוה אמינא דדוקא הושבת השובכין שיעמדו התרנגולין שהיא טרחא קלה מותר כיון שאינו מושיב התרנגולת על הביצים אבל ברחה דמושיב תרנגולת על הביצים דהיינו טרחא יתירא לא קמ"ל. ואע"ג דלפי האמת היא סברא הפוכה דברחה מותר יותר טפי מבהושבת שובכין דהא ברחה מותרת בחול המועד והושבת שובכין אסור מכל מקום יש לומר דאיצטרך מתני' לאשמועינן כי היכי דלא נימא סברא אחרת הפוכה מן הסברא דאית לן השתא. וכל מה שיש להקשות עוד בלשון הרמב"ם ז"ל עיין בבית יוסף כי שם האריך בדבר: